

ADAT-ADAT BANGSA KAYAN

[Adat Dipui]	2
1. Te' beh hida anih aran kelunan alang tehari parei tubu	2
Alang aring tehari aran nyeho'	3
[Asen lali duman]	5
[Dayong tegu hang duman].....	7
Anih adat nyeho' mitang luma'	7
9. Alang te' behida anih fasal jalan nyeho' ji na'an.....	8
Anih adat lake' pehawa' dahin doh	9
Anih alang behida anih adat na aran anak ok.....	10
Adat ngayo uva tegu lebo duman te' awa'	11
Anih beh hida nih fasal turan dayong	11
Adat kelunan matei	13
Beh hida anih adat kelunan panyin matei	14
[Beh hida anih, adat dayong iha' te' ket ji'ek].....	15
[Beh hida anih, ujong tira marong Adat Dipui]	15
[Adat Bungan].....	17
[Alang aring tehari Adat Bungan].....	17
[Kelunan te' alem Balui masok Bungan].....	21
Haturan adat Bungan Malan kenan Jok Apui	23
Adat tegu nungan uh nyavet luma'	24
[Adat parei alang ja']	25
[Nuno' kame' sak parei maring].....	25
[Ledoh lebo duman dahin adat kayo].....	27
Akui bara alang lim-lim adat Bungan alang en hipun do alang baya anih.....	28
Adat pepelah hawa' maring	31
1. Akui bara lim-lim adat alang en Bungan katok men itam kelunan do alang baya anih, putong na'an	32
Anih nah adat alang katok Bungan Malan Pesilong Luan	33
Adat kelunan matei	33
2. Anih adat panyin	34
[Itam alang uh masok Adat Bungan mesti ngioh lan-lan alang katok Bungan]	34
[Adat Bungan sayu men uh Adat Dipui].....	36
Adat Bungan alem ji duman [dahin adat alang ja'].....	40

Adat yang di-tersebut inih ia itu sudah se-tengah manusia tahu ini itu, beruma padi dan bekerja lain-lain, sampai turunan Dipui Apo Lagan yang mulai menubuhkan adat-adat pematang padi dan burung-burong yang mali dan bagai yang tersebut. Adat yang di-pakai oleh bangsa Kayan pada zaman yang tersebut itu sampai sekarang udah di-buang, tidak di-pakai lagi.

Pada sekarang, bangsa Kayan sudah memakai Adat Bungan Malan Pasilong Luan, mimpi Jok Apui, dan ada juga bangsa Kayan yang menurut Kertin juga, tetapi tidak banyak.

Dahun Kayan

Alang en petuat anih, adat tegu marong belua urip kelunan alang uh hlung kelunan uh tenang hipun kenap ok tua men uh daha' alang men aring tehari. Aring tehari men kelunan tubu murip jan hipun kenap: daha' mejam kenap tulan jan jam na hadui, jan jam kuman kanen.

[Adat Dipui]

1. Te' beh hida anih aran kelunan alang tehari parei tubu

Boh Daleh Gerang dawa' Boh Daleh Sirang paharin la'ung, pehawa'. Boh Daleh Sirang nih, doh. Iha' uh mali, hinang nah Tenangan dawa' Batang Tuman nyinang ngileh hida tana men uh mali nah iha'. Ken dahun Batang Tuman men Tenangan: "Dang urip baya anih, jan nah haman kelunan pehawa' la'an avin do alang kerei anih kelunan uh kahum murip te' usun tana," ken Tenangan men Batang Tuman. Iha' avan Batang Tuman lemahut ali Boh Daleh Sirang. Boh Daleh Sirang pah nganak, jan murip anak Boh Daleh Sirang matei.

Pehavut anak Boh Daleh Sirang matei nan, jan tuman nah kenap Boh Daleh Sirang pekenap anak nah uh matei. Dawa' hawan na' marik nangih tua putong do putong malem dawa', pekenap anak dawa' uh matei. Men uh anan, nyinang nah Batang Tuman dawa' Tenangan jan tuman nan kenap Boh Daleh Sirang marik nangih putong do putong malem. Masi nah Tenangan dawa' Batang Tuman kenap Boh Daleh Sirang dawa' Boh Daleh Gerang pekenap anak dawa' matei. Iha' nah Tenangan duan dahin beluan anak Boh Daleh Sirang alang matei anan. Tenangan nyehu iha': "Nei ngileh ha ida tana pekalui parei seken. Ika' murip loh kah ika', makan hinam, makan taman," nutih dahun Tenangan men beluan anak alang matei atih. Iha' nah beluan anak Boh Daleh Sirang dawa' [Boh Daleh Gerang] en Tenangan tanam ha alem tana. Ken Tenangan duan "Murip nah im, balui parei," ken dahun Tenangan. Parei pah nei murip nyemo tubu men alem tana, ket nun lim parei te' lim nei tubu, nureh pah ketinun dahin jelei dahin ketinun aya' dahin bua' tevei dahin uro' alang en na tangoh nei tubu lim tugong parei anan lim kah do anan.

Iha' nah Tenangan pekenyupe' Boh Daleh Gerang tegu iha' tudu malem. Ken dahun Tenangan: "Boh Daleh Gerang, asen nah kua' hawam ji'ek kenap te' anak kua' alang matei, iha' uh murip nah, jadi parei te' beh bilah kam beh ha'oh uma kam nan," ken dahun Tenangan men Boh Daleh Gerang. Boh Daleh Gerang me'un tudu men nyupin na'. Uh anan, do pah malah, Boh Daleh Gerang leka' tei nyeput ha uvang uma beh bilah tih, en na' hinang, men sekah parei tubu te' tana tinan. Ken kenap dalam la'ung Boh Daleh Gerang: "Anih kah alang nyupik de, kurik," ken kenap na'. Ken Boh Daleh Gerang: "Sayu nah akui uli huma tei petira men Boh Daleh Sirang," ken dahun Boh Daleh Gerang. Temoh iha' uli. Atang uma na' petira men hawan na' te' parei tubu awi kurin nyupin na' tudu tegu malem de, ken na' men Boh Daleh Sirang: "Te' to' bara akui anak tu' uh murip jadi parei, men sekah lan kah, te' parei pehabong akui tei nyeput kerei anih ha uvang uma nan," ken Boh Daleh Gerang petira men hawan na'. Ken dahun Boh Daleh Sirang: "Iha' iha' nunan, tei nah itu' pala parei anan," ken dahun Boh Daleh Sirang pah bitu, temoh tei pano pala avan parei anan de, lun kenap na' sayu nah, iha' mete' melu hinang parei anan nah te' hinan.

Atih nah aring tehari pe'un kelunan jam kuman parei dahin ket alang tuvuh tangoh en but dahin kuman parei anan de. Nureh pah pe'un itam kelunan em haman petunu parei, em haman meso parei dahin meso kanen, dahin nutong parei, avin kelunan alang hlung parei men aring adat Boh Daleh Gerang dawa' Boh Daleh Sirang alang pe'un parei. Nutih pah atang te' atah tegu urip Dipui tuyu Boh Daleh Gerang hipun parei, Dipui ngioh adat alang katok Boh Daleh Gerang loh kah iha'.

Anih tua kah alang sala' Dipui nih avin kahum adat alang en na' tabah men uh adat alang kenan Boh Daleh Gerang dawa' Boh Daleh Sirang alang atek en Tenangan nebara te' adat parei jan kahum na'an. Adat Parei alang kenan Boh Daleh Gerang dawa' Boh Daleh Sirang ngejeloh alan alang tuto kenan Tenangan dawa' Batang Tuman tua: nyadui, jinun nyeho'. Nyadui luma', jinun lali parei dara, dua' do tua, nugan dua' do, kuman parei maring dua' do lim kah alang katok Tenangan.

Uh nah anan, te' atah urip Dipui kalui Boh Daleh Gerang; do alang baya iha' tehari adat maring parei nih hipun kahum lali nah kenan kenap Dipui tua, avin kenap na' seng na barik peku'in men kelunan alang kahum tua. Iha' nah pe'un te' nyeho' nyadui luma'; iha' pe'un te' nyeho' luno, iha' pe'un te' ugan parei lali parei alang nureh nutih ket kenan Dipui.

Alang aring tehari aran nyeho'

1. Hisit ta'o, haman tei kakah, iha' hisit ulei, nekulah.
2. Mengiling ta'o, haman tei, iha' mengiling ulei, nekulah.
3. Pajan ta'o, haman tei, iha' pajan ulei, nekulah.

4. Kihing ta'o, haman tei, iha' kihing ulei, nekulah.
5. Bukang ta'o, haman tei, iha' bukung ulei, nekulah.
6. Asi duan beh ta'o, beh hulei pah, jan haman tei, nekulah uli tua.
7. Tela'u duan beh ta'o, te' beh hulei pah, jan haman tei, nekulah uli tua.
8. Belahabong, nyipa' bela, kehong bela, ikoh anan kah alang atek em haman lan-lan nih, jan dang en lalo nyeho' belahabong nan; ket lim-lim hadui en na' en lek tua, jan haman en hipun la'an.

Nureh pe'un na' lim-lim manok alang anih; manok tua men aring, nureh pah tulan anih mejam tela'u nih, mejam nyipa' belahabong nih, nureh pah mejam pelaki nih, nureh pah mejam munin nih, tulan tua men aring tehari. Te' na' dang atah urip Dipui te' Apo Kayan gati Boh Daleh Gerang dawa' Boh Daleh Sirang nih de pekelong na kenap na'. Iha' nah iha' muvui manok anih, muvui tulan anih en Dipui makan geri uting, hnyap, teloh, bahah, ilep, en Dipui pakan lim-lim daha' tulan anan kuman pakan kenan Dipui. Iha' nah Dipui duan tengaran dahin daha' tulan anan. Dahun Dipui: "Akui makan lim kelo' tulan anih, akui seng nyehu kelo' seng nyeho' aran lim kelo' nih; iha' kelo' duan tegu kelunan tei ngileh kakah, tei hino', dahun kelo' la'it, na kelunan perah, na kelunan matei, na kelunan ava'." Nutih nah dahun para tunu ba Dipui men lim-lim daha' tulan manok anan de.

Ken dahun Dipui: "Ika' hisit, iha' kelunan alem tei ngileh san, tei im madang tei pe'un san, iha' kelunan jan nekulah me'un huma, daha' ava' gaga' malat, gaga' ase, belepok kayo' te' alan latan. Nutih pah tegu muang harok te' tinar, te' pah ika' tei madang munang julong harok ha beh ulei, daha' em nekulah, daha' kelunan ji'ek kenam, hisit," ken dahun Dipui.

"Nutih pah ika' anan nyeho' mengiling beh hulei, iha' ika' tei padang beh hulei, kelunan ji'ek kenam. Iha' kua' hisit madang beh ta'o, kelunan sayu kenan kua'."

"Nutih pah ika' anan pajan, iha' ika' duan ha beh hulei alan, kelunan ji'ek kenam, nureh pah ika' duan sektip salipah alan, kelunan perah tekahang, seng matei kenam," ken Dipui men pajan.

"Nutih pah ika' bukung, iha' kelunan seng lavu giham, kelunan kaham, iha' kelunan leka' nyadui men lasan, daha' gaga' ase, daha' belepok kayo' kenam," ken Dipui nebara bukung.

"Nunan pah ika', kihing, dua' na'an dahum duan, ji na'an ji'ek, ji na'an sayu duan. Dahum alang ji na'an ji'ek, iha' kelunan jan peduli', daha' perah; iha' tegu dahum sayu, urip kelunan sayu, jan ga' nun-nun."

"Nutih pah ika', asi, iha' ika' duan masi, kelunan sang matei tua [kenan] dahum, iha' kelunan lalo dahum."

Nutih pah ika', nyipa' belahabong, avin ika' bela, nutih pah bela daha' kelunan kenam, kelunan matei ga' malat, matei pepitang."

Nutih pah ika', munin, iha' kelunan tei piwei, ika' duan malem, iha' kelunan tei lalo dahum duan, nutih kah ivah kelunan ngivah seng lemатеi daha' mejam ivah ka' seng te'.

“Nutih pah ika' pelaki duan malem, im bara sekilah kelunan jan ala ket kelan daha'.”

Nutih kah dahun Dipui mara nyeho' anan kuman pakan kenan Dipui nan, “Nutih pah lim kelo' nyeho' anih, iha' kelunan jan ma'ih pakan, kelo' na medam kelunan tih, ureh kelunan nevak uting, nevak hnyap, ma'ih teloh men kelo',” ken dahun Dipui nebara nyeho' nan. “Iha' kelunan ma'ih pakan men kelo', en kelo' na sayu kah urip kelunan tih,” ken dahun Dipui.

Uh anan, en Dipui uvui pah peliut, dahin telawa', dahin kaput ba'an, dahin nyipa'. Ken dahun Dipui. “Akui muvui kelo' anih, avin kelo' anih ungen parei. Kelunan ngeluno parei, iha' kelunan lemesoh kelo', na seho' kelunan ngeluno parei, jan daha' huang api parei ngeluno. Iha' kelunan habong kelo' ngeluno tih, parit tih, iha' kelunan nekulah uli huma do anan, aveng malah do jima ju daha' tei ngeluno ngua', kelunan api parei kahum daha'.”

Uh pah anan, en Dipui duan pah parei, “Kelo' parei, iha' kelunan tutong lepo' paget kelo' parei, en kelo' na matei kelunan tih. Iha' kelunan jam dayong nevak uting betuan, ma'ih teloh, ma'ih balun men kelo' parei, en kelo' na sayu kah urip kelunan, nei katan, nei besoh kah daha',” nutih pah dahun Dipui men parei. “Nutih pah kelo' parei, iha' kelo' ngeni ha hungei tih, iha' kelunan jan nawi kelo', en kelo' na la'o putong duman kelunan alang hipun kelo' tih,” nutih pah dahun Dipui duan nebara parei.

[Asen lali duman]

Nutih pah dahun Dipui bara adat lali-lali tegu lemali nungan men aring lemavu parei. Do lavu, jan haman mesek ket te' apui, jan haman kuman ket tahu, jan haman mitang geri ase, jan haman pilo kuspap, jan haman ilo kuto', jan haman du'i ata' halem luma', jan haman sengit dahin siba halem luma' tegu nungan, jan haman ni'an tun halem luma', jan haman naken ha ujong tungun, jan haman sigem wei, jan haman apuh hapo, jan haman higem apui nyavet luma', jan haman higem ha'ut luh, jan haman nyepiting bok, atang 6 do daput to', ke-7 do daput aya', atang 8 do mepang leva, 9 do murah leva. Dang do anan ureh nah haman ngebarang, jan nun tepang la'an. Ke-10 do, haman nah hakei lebo uma. Uh nah ugan, jan nun la'an malah, geri hnyap putong amin lemiva, geri daha hnyap lemiva parei tei mebet tepang, seng haman higem wei, seng haman higem hapo, seng haman na lepo' ha alem luma'.

Uh pah anan, iha' parei matei alem tavo tih, lemiva geri hnyap, melo' 2 do, jan haman nyadui halem luma'. Uh pah anan, iha' jinun avan leva hnyap anan de, nah pah ngua' lemiva, nevak uting ha alem luma' tih, do tepang na' 4 do jan haman ngelang mitang ha alem luma', jan haman mehun apui ha alem luma'.

Nunan pah atang usit parei. Uh nei musit seng pepunang hagah, muvui usit parei pah ji malem. Alang anih jinun tepang na', ji ita' duan nya'ui tua, muvui usit parei tih tua tegu malem.

Anih nah sak parei, lun lemali seng kuman parei maring. Do anan, metok bilit te' song tih, avin takut aso' sang nyela' ulek parei maring tih, jan haman. Uh anan, tei lim nah daha' doh putong amin ngeluno api ubak. Uli nah daha' ngeluno atang uma geri parei hamin, ngahe' nah parei, en nyagah sak, en tepa' nah ubak. Uh anan, no' nah lim daha' alang hangan amin anan mesek ubak ha amin lim, amin ji jan haman tei mutam amin ji, nunan pah amin ji daha' jan haman peputam, nepang putong amin.

Alang tepang; jan haman kuman masik, jan haman kuman bavui tahuh, masik tahuh, ket megang haman kah kuman. Jan haman ha'ut luh, jan haman metang ket nye'et te' alem uma. Hakei jan haman lebo uma atang 8 do, megak ulek, mekah bilit, ureh kelunan men su haman me'un uma, en tawi beluan ulek aring, uh anan, en akei pah usut parei maring, ureh pah haman ma'ih bahah men kelunan hakei men su, uh pah anan, dayong pah putong amin nawi beluan bulit, 4 do melo' ureh pah haman tei san luma'. Iha' nyeho' sayu pah haman dang tei luma' temoh, iha' nyeho' ji'ek, jan jadi luma', atang dua' do nekulah nyeho' ji'ek. Dang nyeho' sayu, ureh dang tei luma' san ngeluno.

Tei pah atang luma' tih nehari ngeluno 4 do lali lepo', jan haman en kelunan me'un, lali atih lali salivit dahin tengar kuman. Habong periut, nekulah, do malah ji jima tei ngeluno ngua'. Habong telawa', nekulah, do malah ji jima tei ngeluno ngua'. Habong kaput ba'an nekulah, do jima tei ngeluno ngua'. Butat uhih ingen nekulah, do jima tei ngeluno ngua'. Habong nyipa' nekulah, do jima tei ngeluno ngua'. Tela'u duan nekulah, melo' 4 do, ureh haman tei ngeluno. Tungun tepu, nekulah, do jima tei ngeluno ngua'.

Alem luno lemali nukok ji malam. Uh nah luno, nebuko' do lali nebuko' 7 do jan haman hakei lebo uma.

Uh anan, lemedoh; ji luvang amin dayong ji do ji malam, dara do tepang, 10 do jan haman tei pano ha ireh ha itih, melo' tua te' uma putong luvang amin alang dayong, melo' tua-tua nih arun anan kuman tudu havang nedo, tegu malem tei nyabei dayong, du'i burak, kuman dinu. Uh nah ledoh nan, ji bulan iha' uma be'ik, iha' uma aru atang 2 bulan ureh pah ji iong uma anan.

Uh nah anan, ngayo te' awa' nevak uting alang nevak uting, alang nevak hanyap alang nevak hanyap, putong la'ung lake' alang ngayo tugong ji do tua. Do kayo atang pulu do, tepang jan haman higem jako', jan haman higem parei, lake' alang ngayo nan. Men uh anan, ureh nah tei api nyeho' luma'. Ureh nah haman tei nyadui havang uh pehndo nyeho' luma'.

[Dayong tegu hang duman]

Adat alang en bara anan, adat lali ji duman anan. Anih fasal adat tepang do dayong lemedoh, dayong tegu hang duman, dahin dayong uting, dayong hnyap.

1. dayong nevak uting, 10 do tepang jan haman tei kakah, jan haman tei nyadui, jan haman lematei payo,
2. lematei buang,
3. bilun,
4. pelaring,
5. nyipa’;
6. kuman kulat,
7. dungan,
8. higem jako’,
9. tepa’ parei.

Alang tepang do dayong, alang tepang dayong nevak hnyap 4 do tua, alang ket en nepang piah lim kah mejam tepang dayong nevak uting.

Anih adat nyeho’ mitang luma’

Men tehari tei ilo nyeho’ luma’, 3 la’ung en mili alang dang nepang. Alang em dang nepang, nako kuman ket tahuh, jan haman lan.

1. Uh anan, tei nah dahalo’ 3 la’ung anan atang alang avan dahalo’ te’ avan seng nyinang nyeho’; lun pekatan apui tinan. Uh anan, lun dahalo’ duan nah mara hisit ta’o. “Kalo’ papui ika’ anih; kalo’ seng nyadui luma’; duman anih besoh parei, luma’ tutong.” Uh anan, melo’ nah do anan.

2. Malah pah do ji, tei pah dahalo’ pekatan apui te’ ngavan pekatan apui hisit de loh kah, nutih pah dahun dahalo’ mara nyeho’ mengiling. Nan dahun dahalo’ nyehu na luma’ tutong kah, nyehu parei kapan, nyehu nyinang kayo’ pelulo’ alang duhei. Nget do anan, melo’ tudu tua, jan haman higem ha’ut.

3. Malah pah do ji, tei pah dahalo’ pekatan apui marong titih loh ka, mara pah dahalo’. “[Kalo’] papui ika’ anih, pajan, ika’ seng na parei kapan, sang na luma’ tutong, seng nyinang kayo’ pelulo’ alang duhei, seng na do taga’ avan nyavet luma’ tutong.” Nget do anan melo’ tua-tua, jan haman sigem ha’ut.

4. Malah pah do ji, tei pah dahalo’ kelunan anan pala ngavan dahalo’ te’ itih de loh kah de pekatan apui. Lun dahalo’ mara pah nyeho’ kihing nan, nyehu na parei kapan, na luma’ tutong pah, nyehu nyinang kayo’ pelulo’ alang duhei kah. Dahun ba, dahalo’ mara tih. Do anan melo’ tua-tua.

5. Malah pah do ji tei pah dahalo' pekatan apui te' itih de loh kah papui nyeho' bukung. Nutih pah bara dahalo' mara mejam dahun dahalo' mara atih de loh kah. Do anan, melo' pah dahalo', jan haman na ket nun-nun hadui, melo' tua-tua nah.

6. Malah pah do ji tei pah dahalo' papui marong titih loh kah; dahalo' papui nyeho' tela'u. Mara pah ba dahalo' duan akei parei kapan, akei luma' tutong, akei urip sayu kah, dahin tela'u nan, melo' 4 do pehndo tela'u, kelima do tih iha' nah dahalo' uli huma. Uh dapit lim daha' nyeho' 6 anan ureh nan kelunan leba' tei ngileh nyadui lim-lim putong jihan daha'.

7. En nyadui tana luma' tinan, iha' te' nyeho' belahabong habong te' tana luma' anan, en lek tua. Jan haman mete' na' la'an, mina pah uh uh lirik na' en lek loh kah, jan jadi na luma' te' tana anan la'an.

8. Iha' ita' nyalam melek luma' anan, kelunan matei uvang na'.

9. Alang te' behida anih fasal jalan nyeho' ji na'an

10. Tei na' lepo' luma' alem negereng jihe' lepo' kah alem metok lek lepo' kah, alem metok hapo kah, alem metok liding kah, iha' te' hisit mutam halem lepo', iha' te' tela'u duan, en nasa' tua lepo' anan, en udei ha tana ja' tua lepo' anan. Jan dang nyalam mahan hadui en lek. Iha' nyalam duyah melek lepo' anan, kelunan perah atang matei tinan.

11. Nutih pah tei ilo tana avan na uma, mina pah tana sayu alang kenap ta', iha' nyeho' ji'ek, jan pah haman seng na uma tinan.

12. Tei ta' nyinang tana tinan, iha' nyeho' sayu, ureh pah jadi na uma te' tana anan. Nutih pah uh tegrang uma, iha' te' nyeho' tela'u, iha' te' nyipa' belahabong, en nasa' tua uma, jan dang na uma tinan la'an, [ita'] tei lap ha tana ja' tih.

13. Nutih pah uma uh en tok kepong, uh tok liding, seng tusun tua la'an, iha' te' tela'u, iha' te' nyipa' belahabong hamam kah peden tua, dara te' uma anan lebo ji duman tua, leka' bulak ipet men inan, jan dang dara api 2 duman te' uma anan. Iha' te' dara atang 2 duman te' uma anan, leba' kelunan matei daha, matei medam te' uma anan.

14. Ji na'an tei nevang kayo' harok, te' nah hisit ta'o, papui. Uh anan, tei nah atang pe'un kayo' alang seng en tevang anan, te' nah dahun asi, te' pah dahun pajan, te' pah dahun tela'u, en lek tua kayo' anan.

15. Sayu nyeho', en na harok, uh nah harok anan, tei nah seng mejat na', te' pah dahun tela'u, en lek tua harok anan.

16. En jat pah harok anan atang belua alan, tei nah hisit munang te' belua harok nan, en lek pah harok anan, nutih pah nyeho' tela'u duan, en lek harok tinan, lebo 4 do ureh tei mejat ngua' nutih pah. Iha' nyeho' sayu, ureh pah dang api harok anan. Iha' nyeho' ji'ek, jan pah dang api na' la'an, melek leruh na' nah tinan.

17. Nutih pah tei ala hapo, nutih pah tei ala wei, nutih pah tei ngileh na hadui halem tu'an, iha' nyeho' sayu, ureh jadi api ken en api, nutih pah na hadui, iha' nyeho' sayu, ureh pah jadi na hadui, iha' nyehu ji'ek, nekulah uli tua.

18. Nutih pah seng tei piwei ha daleh ja', iha' nyeho' sayu, ureh pah dang tei; iha' nyeho' ji'ek, jan dang tei; iha' mengajen tei, nyeho' ji'ek, matei, jan uli nekulah uma la'an, memang matei ha daleh avan tei piwei anan.

19. Nutih pah tei ngayo uma, iha' nyeho' sayu, daha' uma alang en ngayo anan alah kenan ta'. Iha' nyeho' ji'ek, ita' alah kenan daha' uma alang en ta' ngayo anan, ita' pah matei kenan daha'.

20. Nutih pah tei ngaso', iha' nyeho' sayu, ala bavui, iha' nyeho' ji'ek, habong bavui ha'et kelunan matei en bavui merit. Jan pah bavui merit kelunan, kelunan ga' bakin; iha' kelunan em matei, aso' alang lakin matei en bavui merit, ga' bakin kah.

Anih adat lake' pehawa' dahin doh

21. Tei nah lake' pano hawa' habong kelunan matei, melo' ji bulan, ureh tei pano ngua'. Iha' te' pah kelunan matei atang 2 kali, atang 3 kali pehabong te' kelunan matei nah, jan dang la'an pehawa'.

22. Jinun pah nun tegu tehari tei pano nan, tei pah maten lake' anan ha amin doh nan. Iha' te' kelunan matei, iha' te' dahun tela'u, pehelut pah lake' nan uli amin na' ji duman dara na', pehelut.

23. Uh pah dawa' melah te' amin doh, iha' alem bulan anan loh kah te' kelunan matei, te' nyeho' tela'u, te' nyipa' belahabong te' habong dawa' tei kakah jarun bulan anan pehelut loh kah. Iha' dawa' hawan na' mehok jan ikem bara avin dawa' pehaten pehawa', ujong do baya jemo loh kah uki nyeho' anan de, iha' la'ung dawa' mehing jan matei, anak dawa' matei.

24. Iha' jinun uki, marong tua tei kelunan alang pehawa' anan ujong urip dawa' pehawa' anan, memang atang urip dawa' sayu anak, umor pah aru atang dawa' muku pehawa'.

25. Masam tepang kelunan pehawa' maring, ji duman tepang jan haman lematei nyipa', jan haman lematei buang, jan haman lematei payo, jan haman lematei bilun, jan haman lematei pelaring, bekulo', hem, jan haman lematei hunor, jan haman lematei kuleh, jan haman lematei busan. Jan haman apuh kelunan matei. Iha' jan chukup ji duman dawa' lematei tulun alang tepang, dawa' pehawa' matei, iha' dawa' pehawa' mehing jan matei, anak dawa' matei havang do baya, anak dawa' jan aru umor urip.

26. Ji na'an tepang: kuman lu'ei, kuman mekei, kuman kulat alem do tepang, dawa' lama.

Anih alang behida anih adat na aran anak ok

1. Ala dayong alang haman na aran anak, api da'un pute' uran en mi'ang 4 petengap nun seng aran na', 2 li'ap da'un nengla, 2 li'ap nga'um marong nah anan, nun seng aran na' nah anih, telana' da'un aran nga'um lim nengla lim jan pah marong te' aran na' en gih pah anan, alang tehari na' musut teloh tegu jilang do malah.

2. En mara nah hnyap, en melah nah anak anan en gih, nah nun alang aran na' tih de. Uh nevak hnyap nan, en mara pah ji uting pelah usun awan na' en tevak pah uting anan tugong ji do anan tua, uh anan, pungen nah 4 do hinan taman pungen jan haman musang hawa'. Do 4 do haman tei musang hawa' tua, jan pah haman tei ngileh ha ida. Lebo 10 do, ureh nah tei pusang ha latan hida. Tepang jako', kulat, mekei, parei, hakei men su jan haman mutam hamin 10 do. Alang tepang tulan ji duman: jan haman lematei payo, bilun, buang, hem, kavok, pelaring, busan, masik dungan jan haman, masik turing, kelavang. Lu'ei, mekei jan haman loh-loh en maru te' avo' te' amin anan ji duman. Iha' lim tepang alang anan en ngebarang, anak lama atang matei, jan dang en dayong na iha' sayu la'an.

3. Alang adat aran anak kelunan maren hipun uma, ilo ava' nuva', ngaso', tepa' pelubak, tepa' parei lasat, na burak, na selukong, kanen. Kelunan ngabang aran anak anan, avin kelunan maren muvui kelunan men uma ja' atang. Uh anan, marong nah bulan musit kah, marong bulan butit halap pe'un, ureh pah na aran anak, marong nah tegu bulan anan de pepang nah kelunan do anan. Tegu jeleng do, en dayong usut nah teloh te' anak anan en gih na seng nun aran na'. Do pah malah dayong pah mara hnyap te' amin, en api daha hnyap geren melah anak anan, en gih pah aran na' ji' te' hnyap anan. Uh anan, api ji uting betuan en dayong te' awa'. Uh anan, musang taman hinan geri anak tei pelidei uting. 8 la'ung doh, 8 la'ung lake' kelunan alang dahin dawa' hawan geri anak pelidei uting nan, kelunan pebungan murip alang hipun taman hinan lim. Kelunan alang nyula' jan haman tei pelidei uting anan. Daha' pelidei uting nan dua' kali saya' mutam hamin. Nunih pah, iha' anak lake', taman higem malat, napong kelebit te' usu kehong anak na' nan. Uh nah, dayong mara uting en tevak nah uting nan, en api pah daha uting anan geren melah anak anan te' awa'. Uh anan, no' nah lim kelunan alang nei, atang nepa' kuman kanen nah, kuman dinu nah, kuman selukong, du'i burak nah kelunan tinan pehndo-do anan. Lun atang malam, dayong nah dayong tih de. Uh na anan, do malah jima pungen nan 4 do lim kah, do piah do panyin lim kah marong tinan, jan pedap na'; nureh pah tepang piah tepang do panyin lim kah kelunan maren, jan pedap.

Na'an marong tinih tua alang pedap adat maren dahin panyin, avin panyin na aran dayong hamin, adat aran anak maren dayong hnyap hamin, musang hawa' dayong nevak uting ha awa', ji na' maren pelidei uting, panyin jan pelidei uting.

Anih nah dang tira te' aran anak adat alang tegu makai Adat Dipui, men aring.

Adat ngayo uva tegu lebo duman te' awa'

No' nah lim lake' alang seng ngayo nan tei nah ngileh geri kehong dahin sang ha dipah uma tih, lun mehu nah geri itun lung dahin bulu, dahun daha' mara, "Hisit ta'o, mengiling ta'o, pajan ta'o, kihing ta'o, bukung ta'o, tela'u ta'o, anih kalo' seng ngayo mitang kehong nah anih, seng mebet tepang kame'. Iha' kalo' mehu. Hapa' akui pali, hapa' akui sakilah, itun lung anih tei mebet pali, tei mebet sakilah te' akui; anih pah akui ngahin jela' kui geri bulu anih, mebet hapin mekei, hapin lu'ei, hapin tulan kalung. Akui sang mete' uma, mitang kehong nih, akui mejam atik lejo, mejam atik kuleh tua, si," nutih nah dahun mara. Uh anan, ureh nah mitang kehong. Uh anan, nyirak itun sang, en jat te' tudak, en jat te' aking leku, en tei te' lavong. Lun daha' lemalu nah, uli me'un uma atang awa' tih, api masik ilep en belepu: "Haman lemako hilong, haman kuman amin, si."

Uh nah anan, api nah hnyap alang nevak hnyap, alang nevak uting en ngawing nah uting, en mara te' awa' tih. Uh anan, tevak nah uting, api atei uting, en na pakan dahin bahah, te' alang en tei halem da'un pute'. Da'un pute' nan, kelunan alang hipun lali aya' dua' saya' da'un pute', daha' panyin saya' da'un pakan. Da'un anan, en tei bahah dahin keret atei uting te' alem da'un, uh anan tih pah en urah makan nyeho', uh anan, ureh nah kuman kanen dahin but uting hnyap.

Uh anan, do malah jima tei nah pusang kayo. Do tepang atang 10 do, jan haman be' parei, higem jako', jan haman kuman payo, bilun, mekei, lu'ei; adat anih kayo ok tua. Iha' te' alang nyavi nevak uting betuan, na selukong; lim kelunan pepang kuman. Doh haman kuman kanen anan dahin uting anan hamin, nyavi nih alang tepang piah kah.

Nureh pah mete' dok bato' ulo' dahin kirep tingang, jan pah mete' barang. Kelunan alang uh lebo havi, ureh dang mete' dok bato' ulo' dahin kirep lema te' lavong, kelunan alang em payan lebo kayo dang haman mete' kirep tingang tua. Iha' kelunan mete' nako geri kenap kenujin tua, parit medam nyemit, temoh matei lan. Nureh pah tidor bato' ulo' alang na sabo, alang na udang tidor bato' ulo', kelunan alang lakin uh mitang kelunan. Nureh pah sunong leteh, sunong kuleh, tabin kuleh, kelunan alang uh lebo havi kayo, ureh pah dang mete' anan pah. Iha' kelunan mete' dahin kenap kenujin tua parit medam nyemit. Iha' kelunan em jam dayong ningan, jan dang mebet parit.

Anih beh hida nih fasal turan dayong

1. Dayong lemedoh lebo duman uh ngeluno parei, alang ngadat dangei lekusan. Na burak, sek burak. Men ngedo ji tei ala kayo' gela' lanan. Ala wa lekusan, ala bulu belawing,

da'an bua' avung belawing, ala kayo' gela' en ngesap lagah juhan. Uh pah anan, levi do masoh avo' te' awa'. Gela' anan, 2 depa' arun lanan nan, en na tudak, en ngalung lanan, en tekkring te' avo' nan. Uh anan, tuvu nah bahah te' wa, en heneh de lanan nan, en katan apui maru pemalam anan. Daha' alang dayong, dayong nah mawang alan malem anan.

Malah do tegrang jok, ngawing uting, en lo' te' beh jok; nan nutih pah jok, anan bulu, en mahut pah kayo' en tei te' bulu nan. En tei pah balun en lavei te' jok nan, en tei pah inu taksa en hedang te' na', en tei pah sunong lavong, en tei pah malat dahin heput dahin telanga', en na pah nyipa'. Uh anan, en mi'ang pah iong gela', en nyektip pah wa lekusan pelirei lebo atang usun ba'ung uma nan. Uh pah anan, musang nah dayong nan, kahum dayong, 4 la'ung tei nah dayong ngileh hida tei na juhan ha latan uma. Tegu dayong tei ngileh hida metok juhan nan, medak tuvong, medak tawak, medak gan. Uh anan, me'un nah dayong men ida temoh mara uting te' pe'un jok nan, nutih pah kelunan alang hangan amin nan menyek uting lim.

Uh nah, dayong mara uting nan, pelidei peju uting, uh anan, en tevak nah uting nan, en api daha dahin anit la'ung uting nan, en geri ngileh hida, en tei te' ujong juhan anan. En pelidei pah peju juhan nan. Uh pah anan, malem nah do, dayong nah te' pe'un jok, api beluan lim daha' amin anan en asok te' kehong daha'. Uh pah anan, en peju pah jok nan dayong, uh nah atang do malah jihima do.

Tibah dayong ji la'ung alang dayong kepala', 5 linggit, dayong alang beh hida anan 4 linggit, 3 linggit.

2. Dayong panyin na jok bulu lemavei balun, nevak uting te' awa' lim kah, alang kanen macham kuman, jan nun pedap na mejam kanen kuman ha alang maren lim kah: kuman kanen, selukong, dinu, gejala, burak men ngedo atang pekining dayong malam pemalam atang do malah. Fasal tibah dayong panyin dahin maren piah tua, jan pedap na': kepala' dayong 5 linggit, dayong lumor 2, 4 linggit, dayong lumor 3, 3 linggit.

3. Ji na'an adat tegu hang duman, dayong lemavei balun dahin ta'ah dahin taksa te' usun awan, uting en mara hamin, tevak hamin. Fasal tibah, iha' te' nyupe' ji'ek alang mahan, te' kemhing ji malat, te' hong ji talam, te' pah inu una' pe'un leku, tibah 5 linggit loh kah.

4. Dayong nevak hnyap, jan lemavei balun; mara hnyap, tevak, na pakan, uh anan, dayong jaki malam, tibah 2 linggit tua.

5. Te' pah bangsa kelunan alang dangei kian alang atek dangei aya'. Ji iong uma peji ji amin aya' kelunan maren alang avan pe'un adat. Hukah dayong 8 la'ung lim dayong, ji la'ung alang kepala' alang jam tumun lim urun hakem dangei anan, iha' sala', jan sayu urip kelunan, iha' marong joh adat anan, sayu urip kelunan, kelunan katan, atang parei putong duman besoh, katan tinak uting, tinak hnyap, aso' lakin.

[5.]1. Kayo' alang en api urun juhan dangei nih kayo' hubo' paget hukat 2 saya' iong en na peji' juhan kayo' hubo' hukat na' beh husun.

[5.]2. Bua' sangalang paget hukat, paget ujung en na penyapei negun te' usun hukat hubo'. Kayo' hubo' paget hukat pah en na lek juhan.

[5.]3. Kayo' benatoh en na tasu juhan, 8 li'ap tasu en ngalung salipah pelengep uvang tasu nan; kalung hudu' kelunan, 4 la'ung doh, 4 la'ung lake', hudu' tasu juhan dangei. Kayo' bua' avung alang belawing, paget itun bua' avung. Bulu buring en na belawing te' usun juhan. Belawing bua' avung 2 kali saya', belawing bulu buring 2 kali saya'.

[5.]4. Balun keluma en na hapo juhan dangei. Ji dayong alang kepala', iha' alang utung negok putong levi do, makan hudu' tasu juhan nan, en ta' pah jakan te' ba hudu' anan, dara dayong 8 malem, te' ke-8 do nan ngian uting; do anan lim uting ji iong uma nan en pang te' awa' aya', lim uting en mara ji pang tua, uh anan, ureh nevak uting putong awa'.

Uh anan, en pang pah kanen dahin but uting, en pang te' awa' aya'; tinan nah kelunan pepang kuman batang bulit. Alem kelunan kuman, en daha' ngaham nah harok alang avan ata' kiro men ujung ba'ung uma mepuk kelunan alang kuman; lun biti nah daha' lake', daha' doh, petulong pusut angah. Ji do-do anan purah ata' lim, en usut angah, en urah ata', kelunan alang muku, alang nyam, jan mili. Lim tibah dayong 8 la'ung anan lim ji iong uma kungsi ma'ih tibah dahin leku dahin kemhing dayong 8 la'ung anan de.

[5.]5. Uh anan, ureh nah daha' dayong putong amin ngua', uh dangei kian nan peju, daha' alang dang murip atang belaja' dayong na lavei pah ngua'; daha' alang em atang uting melah hnyap tua kah, daha' mebet dang bulu tih tua. Alang atek asal atang do krei dayong ngian nih Uma Aging tua, dang Adat Bungan mebet na'.

Adat kian nih jan pah putong duman. Na na' ji kali, ji duman, 2 duman, hang na'; iha' te' parei lebo duman anan, ureh nah na ngua', iha' la'o lebo duman nan, jan pah dang ngian avin belaja' aya' lale'. Haman pah 3 duman, 4 duman nih, hang na', avin tegu hang duman alang en lek, ureh dayong jok bulu buring tua itung papuh na'.

Adat kelunan matei

1. Kelunan alang maren hipun uma matei, do hengan tupuh nan mepang nah lim daha' panyin uma tei na lungun do anan. En ilo nah dayong alang nyadui to'. Te' nah kelunan alang jam, alang tumun, en ilo na inu kalui. Uh anan, en duh nah kelunan alang matei anan; uh meduh iha', en tei nah daven la'ung na', iha' lake', tei nah udang, hiseng, tep'ang, takil, pasan, tekurang, tei pah bah. Uh anan, daha' kelunan balei na pelihan te' pe'un liding te' avan awa'. Uh nah anan, en usang na batong kelunan alang matei ha awa' en iri te' usun pelihan.

Uh nah lungun kenan daha' ha tana tih, uli nah daha' geri lungun atang uma malam nan en dahih nah batong kelunan matei ha alem lungun, en lo' te' usun pelihan. Nun nah lim daven en pang lo' te' beh lungun nan. Do malah en dayong alang nyadui iha' nan makan nah iha', levi pah do en dayong makan pah iha', putong jihima putong do levi nah, dayong makan iha' atang 8 do tih. Iha' jan havah 8 do tih, haman pah atang 2 saya' do pah. Putong do nevak uting, iha' jinun uting haman lim kah nevak hnyap petehang pedung, alang en tei te' salong alang uh una' anan, dahin alang en tanam halaman tana. Iha' alang en na salong maring atang 2 bulan, 2 bulan pah en lo' te' uma, nutih nah arun dara anan putong do kah nevak uting, nevak hnyap atang salong uh.

Do pekileh kelunan alang matei anan, na selukong, na dinu, kanen kelunan alang tei maten to'. Jilang do malang, en tevak nah uting tepulong. Uh nah kelunan kuman, ngileh nah tei maten iha' atang ha bila, uh nah daha' metei ha' alem avan na' nan, uli atang uma tengaran nah malam anan pedui burak masah awa' lasan, dahin nebara daha' alang hipun amin, asen na kenap ji'ek aru. Nutih nah dahun kelunan alang nebara tih. Do levi anan de, ngenyirem nah dahalo' amin anan. Do mala jima melo' do lahing, uh anan, atang do ketlun do dayong nah ngema'ang dalo' amin dahin temoh dayong tei mugong kelunan alang matei anan atang daleh Telang Julan tih.

Alang tibah dayong anan nyadui to', ji tawak, ji talam, ji batong inu una' pe'un leku, ji malat, ji depa' balun lusam, uh pah anan, lim daha' anak so na' hipun leku lim. Alang tibah dayong tei dayong maten to' ha Telang Julan tih dap pah anan, malat kemehing, inu una' pe'un leku, talam hong, agong tibah.

Beh hida anih adat kelunan panyin matei

Tupuh nah hngan kelunan anan, iha' nya'up do anan kah nahuh lungun, temoh maten do anan metei ha bila tih. Iha' do levi, melo' te' uma kah malam anan, do malah jima ureh nah tei maten kelunan alang matei anan ha bila. Iha' kelunan alang belaja' dahin kelunan alang halaman, daha' haman lim kah en lo' 4 do te' uma, lalo anan jan kah haman avin panyin.

Ji na'an, iha' kelunan matei sayu, jan nun uki; iha' kelunan matei betong, jan haman en lo' te' uma, mina pah kelunan maren jan loh kah haman, asen petira kelunan panyin. Nureh pah kelunan matei ga' malat, ga' kayo', matei ngenei, matei nikar, matei nganak, jan haman en nemei te' uma, memang en pelalo' nutih kah kelunan maren, kelunan ji'ek, piah tua adat marong tinan, jan nun pedap. Atih nah macham adat bangsa Kayan. Lim Kayan nah sama tua te' adat patei, jan nun alang pedap adat alang haman dahin alang jan haman te' matei nih, nureh pah tibah dayong piah tua.

[Beh hida anih, adat dayong iha' te' ket ji'ek]

Adat dayong kelunan alang pelemala' geri bulu, geri bato', geri ipen lejo, geri aso' geri apui. Alang kemehing dahin hong, leku dayong, ji malat, ji talam, ji la'ung inu una' pe'un leku, alang tibah ji agong.

Adat dayong kelunan melien bavui, melien masik duan dahin pah masik murip, nureh kah bavui nekalap pah, bavui duan. Alang kemehing, ji malat, ji talam hong, ji la'ung inu una' pe'un leku, tibah ji agong, iha' jinun agong, selagei, iha' jinun selagei, penganak.

Adat dayong kelunan alang tutong lepo' parei paget parei, ji malat kemehing, ji talam hong, ji la'ung inu una' pe'un leku, ji agong tibah; iha' jinun haman lim kah ma'ih tibah linggit 30 linggit.

Adat dayong alang parei wang dua', parei kulat, parei uhat, parei bu, kemehing dayong ji malat, hong dayong ji talam, leku ji la'ung inu una' pe'un leku, alang tibah agong, iha' jinun agong, penganak, iha' jinun anan, surang kah. Jinun surang, agun, sep'an, mebang; iha' jinun lan-lan daven temaga', haman lim kah linggit 20 linggit tibah.

[Beh hida anih, ujong tira marong Adat Dipui]

Anih nah dang tira kui te' alang adat kenan Dipui pekatok alang en kelunan ngejeloh men tehari aring kelesing tubu kelunan hipun adat kenan Dipui. Iha' nah men aring alang una' de asen sala' tepang tegu do adat dayong, adat kelunan matei, adat kayo, adat lali parei, adat aran anan, lim-lim alang lali bulak, alang adat ngehawa' maring. Iha' marong joh tepang uli sayu kah urip kelunan alang ngadat anan. Iha' jan marong joh tepang ngebarang jan nepang alem do adat nun-nun te' alem amin alang ngadat, amin anan kah alang ji'ek urip; ji na'an adat ji iong uma lim, iha' ji' la'ung kah alang nyelalang ngebarang alem tegu do adat nan lim ji iong uma alang ji'ek urip kenan ji la'ung anan de. Lim-lim adat alang en bara anih de jan haman haman kesala', iha' sala', matei tua, jan murip. Iha' nah avan kelunan makin tei muyok ujong urip kelunan alang ngioh adat kenan Dipui.

Havang kelunan tei kakah, kuri hangun kileh kelunan nekulah jan jadi tei, tei timah nah kelunan sang kiga' ilo ket alang hadui tih de, lun kelunan tei ngurup barang tua nah, jan peduli nyeho' alang ji'ek, iha' nah ngavan kelunan leba' sala', matei masam patei kelunan nah kenan ji'ek nyeho' atih de.

Nutih pah havang bulak men aring na uma, sayu nyeho' tei nah sang tusun uma. Te' nah nyeho' ji'ek men kenuhak nah tei lebo uma, ken kelunan sang nekulah avut ngua', uma una' atih de uh en nasa' nah. Ken kenap avin uh peden tih de te' jaki kah, ken kenap, uh anan, tei nah dahin jan, lun tei api ji duman, tei api 2 duman te' uma anan. Iha' nah pe'un kelunan tei

sala', matei nah. Uh anan, tei nah kelunan bulak men uma anan men kelunan uh kahum nah matei.

Nunan pah na luma', uh nah hadui, te' nah nyeho' ji'ek, ken melek luma' anan men uh nah hadui, tei peden nah kenap en na nah luma' anan, itih pah pe'un kelunan matei pah tavit anan. Kelunan pehawa' uh peji, te' nah nyeho' alang ji'ek, sang puli avin uh malei nah kenap nyalam pah sang puli, lun en hok nah nyeho' anan de. Iha' pah pe'un sala' marong tinan pah, ujong na' patei nah uvang na'.

Iha' nah makin tei tei kanya kelunan ujong urip baya, makin jan tenang kelunan te' adat nyeho', nureh pah te' adat tepang lali tei buro tua nah, atih pah pe'un sala' kelunan matei pah. Makin atang tebin baya, makin buro adat, avin kahum lali kelunan jan hitok tumun la'an. Iha' pah avan kelunan makin ngileh urip, kelunan kahum matei. Sala' adat lali parei kenan kelunan ngahum alang em hitok, anan pah pe'un uki avan kelunan matei pah. Sala' adat tepang areh atih, iha' pah pe'un kelunan matei, avan kelunan lama, nikar pah.

Sala' em jam kelunan te' jalan nyeho' ket nun-nun. Iha' alang mehnga' lan lematee kelunan pah. Sala' adat te' kelunan alang matei jan jam adat, alang jan ingat tepang, anan pah alang mutang mehnga' avan kelunan matei pah. Sala' te' adat bulak, ji'ek nyeho', ngebarang tepang anan pah, pe'un kelunan matei pah.

Kelunan ngehawa', jan marong tepang dahin ji'ek nyeho', atih pah pe'un uki, jan sayu anak, jan sayu urip, matei la'ung kelunan alang pehawa' nan dahin anak matei. Sala' te' adat hang luma', matei, ji'ek nyeho' matei, jan sayu parei pah. Na harok, ji'ek nyeho', matei. Api hapo, api wei, na ilih, iha' nyeho' ji'ek, matei kelunan.

[Adat Bungan]

Dari number 24 dari stat mulai haturan adat baru di-jadikan oleh Jok Apui, Kenyah Lepo' Jalan Long Sungei Avong Apo Kayan. Dalam tahunan 1940, mulai Jok Apui sendiri memakai Adat Bungan Malan Pesilong Luan. Orang banyak belum tahu Jok Apui makai adat itu, ahel dudi-lah orang banyak tahu perhati Jok Apui lain melain adat dari orang banyak2. Maka itu lah tua kampong-nya menyasat Jok Apui dari mana-nya tahu adat yang baharu, maka itu-lah nya madah adat di-ajar oleh Bungan Malan dan Pesilong Luan dalam mempi na.

[Alang aring tehari Adat Bungan]

Jok Apui men tehari adat Kenyah alang lali Kenyah. Uh anan, atang nah Tuan Belada pemerintah di-Long Nawang. Iha' nah perintah nyehu Kenyah masok Kristin, Jok Apui masok pah Kristin ngebaya kelunan bangu. Jok Apui nih, men men aring nyam, men adat Kenyah atang iha' masok adat Kristin jan atang urip dahin kelunan bangu hipun parei lebo duman. Jok Apui la'o men uh kelunan leba', arun urip na' jan atang ket nun-nun dahin kelunan, nutih pah anak na' jan murip, matei. Uh anan, pekilong nah kenap halaman la'ung Jok Apui pekenap urip na' tei mutang ji'ek men uh kelunan alang kahum, ken kenap halaman la'ung Jok Apui: "Sayu nah akui petken matei tua nah, jan guna murip nunih petingan lale'," ken kenap Jok Apui.

Iha' nah Jok Apui putong do, putong malam mete' mara, mete nya'ui, Bungan Malan Pesilong Luan mutat hngan na', lematee beluan na' dap avin kenap na' uh pelalo mutang keto' pekenap urip petingan lan. Uh anan, ngering nah Bungan Malan Pesilong Luan. "Ket nun kah dahun-dahun Jok Apui nih penging mete' nya'ui sang nyehu lematee iha' nunih?," ken Bungan Malan. "Lase' tua nah apang ta' kelenghi dahun Jok Apui nih," ken Bungan Malan. "Sayu nah itu' tei ngileh pala uma Jok Apui," ken dahun Bungan men Pesilong Luan. Iha' nah Bungan dawa' Pesilong nei ngileh ha ida tana tegu malam, jadi nyupe' Jok Apui nah dahun Bungan Malan kering apang Jok Apui tengaran dahin na'. Ken dahun Bungan: "Akui nei nih kelenghi dahum mara, dahum nya'ui Bungan Malan, Pesilong Luan lematee ika', kurim, ket nun avam tusah kenap ka' sang ikem matei tih, Jok Apui?," ken Bungan metang Jok Apui.

Ken Jok Apui nyu'ei dahun Bungan: "Akui sang ikem sang matei kah, avin urip kui petingan, jan atang urip alang sayu dahin kelunan bangu," ken dahun Jok Apui. Ken dahun Bungan Malan nyu'ei Jok Apui: "Ikam kelunan men aring tehari ikam hlong kelunan, Bungan alang pe'un nyelong usun tana alang ngavan Kayo' Aya' alang nganak kelunan kenan Belare' Ubong Do. Atang tebin Boh Daleh Gerang aring hipun parei, en kam kelunan hipun atang do baya nih; men aring hlong kam kelunan, jan nun lali parei kahum, jan nun nyeho' en kam pakei, te pah nyeho' alang en Dipui katok men ikam kelunan, manok tua en kam kelunan kani men aring, iha' kah pe'un kam kelunan matei, iha' kah alang ngavan kam kelunan ji'ek murip,

iha' ikam kelunan pakei Adat Bungan Malan atang do alang krei nih, jan kam kelunan kahum uki avan ikam kelunan ji'ek."

Ken Bungan Malan: "Iha' ika' ikem masok Adat Bungan, nesak uli adat pe'un ikam kelunan men aring tehari," nutih nah dahun Bungan men Jok Apui. Ken dahun Jok Apui nyu'ei: "Hi alang Bungan Malan, kurim de?" Ken dahun Bungan: "Akui kah alang Bungan Malan, iha' ji nih, Pesilong Luan," ken Bungan men Jok Apui. Ken dahun Jok Apui: "Iah, marong kah iha' nunan," ken dahun Jok Apui nyu'ei dahun Bungan Malan.

Iha' nah Bungan Malan pekatok Jok Apui nah te' adat na'. Ken dahun Bungan: "Ika' Jok Apui, iha' ika' hino' ano, ika' tei pano, im ala ji batong teloh, im ju te' malat, im bara nah, alang dahum mara: 'Akui meju tajo bulan, tajo keliman anih, akui bara ika' Bungan Malan Pesilong Luan muga nyeho' duman, tei muga adat Apo Lagan; lim adat parei alang kenan Dipui jan nah akui pakei na' la'an, nutih pah nyeho' alang kenan Dipui, jan nah akui pakei na' la'an, en kani tua nah nyeho', nureh pah ket alang en nepang kenan Dipui men aring, do anih en kani tua nah, avin akui krei inih menurut Adat Bungan Malan, Pesilong Luan', nutih dahum mara teloh tih, Jok Apui. No' nah lim-lim ket alang avan kam kelunan habet lama, ket alang avan kam parit, ket nun alang ngavan kam kelunan melei matei men tegu kam hipun Adat Dipui Apo Lagan men aring, nget do anih en kani tua nah, avin ika' uh meju teloh mebet Adat Dipui, jan en pakei la'an," ken Bungan pekatok Jok Apui.

"Te' ka' nyadui luma', im ju teloh bara akui ika' sang tei nyadui; ureh kui jam nyinang ika'. Nutih pah ika' tei ngaso', im ju pah teloh bara akui," ken Bungan nebara Jok Apui. "Nutih pah ika' tei san luma', meju teloh. Nutih pah ika' tei san ngaso', meju teloh. Nutih pah ika' tei san kakah hireh hitih, meju teloh, Nutih pah tegu ji'ek nyupe', meju teloh. Nutih pah nugan, meju teloh, nevak hnyap akei beni. Nutih pah kuman parei maring, meju teloh, nevak uting. Nutih pah nyadui luma', meju teloh, nevak uting akei tana. Nutih pah te' bengen, meju teloh, ji hnyap, 8 teloh en tapo' ma'ih men to' bengen tih," nutih nah dahun Bungan Malan men Jok Apui. Ken dahun Bungan: "Akui uli nah anih, Jok Apui," ken dahun Bungan Malan men Jok Apui. Jok Apui pah me'un tudu do pah malah, iha' pah api ji batong teloh en na' mara: "Akui bara ika' Bungan Malan, akui ngioh adat alang im bara akui nah anih," ken Jok Apui. Uh anan, mara ji hnyap pelah dahalo' panak te' amin tih.

Uh anan, no' nah lim-lim tular alang tepang men una' en Jok Apui kani tua nan. Nyeho' hisit en Jok Apui kani. Nyeho' mengiling en Jok Apui kani. Nyeho' pajan en Jok Apui kani. Nyeho' kihing en Jok Apui kani. Nyeho' bukung en Jok Apui kani. Nyeho' tela'u en Jok Apui kani. Nyeho' belahabong en Jok Apui kani. Nyeho' asi en Jok Apui kani. Nyeho' bato' ulo' en Jok Apui kani. Nyeho' tingang en Jok Apui kani. Nyeho' kuleh en Jok Apui kani. Nyeho' lejo en Jok Apui kani. Nyeho' munin en Jok Apui kani.

En kani buang tegu adat. En kani payo tegu adat. En kani kulat tegu adat. En kani mekei tegu adat. En kani berok tegu adat. En kani umang tegu adat. En kani nyipa' tegu adat. En kani kenan tegu adat. En kani hunor tegu adat. En kani hem tegu adat

Jok Apui pahun parei, en na' mitang parei, en na' so tapan, en na' so ingen, en na' so brat, en na' mitang lepo', en na' nasa' lepo', en na' nepu tungul, en na' murat peliut, telawa', kaput ba'an, en na' mutat telun ingen tegu luno, sayu kah, makin mukat ngeluno, makin mukat kuman, makin sayu urip Jok Apui uh anan. Nutih nah Jok Apui arun-arun na' pakei adat alang katok Bungan Malan dawa' Pesilong Luan, 4 duman kah iha' besoh parei pelawat duman, jan tapah kuman la'an, nureh pah tinak uting, tinak hnyap nei kahum nah.

Nutih nah arun arun anan kelung nah kelunan kahum hinang Jok Apui 3 duman nei me'un sayu urip na'. Lipang nah kenap kelunan kahum te' urip Jok Apui nei sayu baya baya. "Urip na' menuna' murip nyua tepa' ureh kuman, nyua ngeluno halem luman kelunan, ureh metok taring dahalo' panak, nutih pah dahalo' panak tegu adat murip akei hnyap, akei uting te' kelunan ja', ureh dahalo' jadi na adat dahalo' panak," ken dahun kelunan kahum nah, lipang urip Jok Apui nei senang baya baya nutih.

Uh anan, tei nah tira kelunan layang dapit ji kapong Lepo' Jalan nan tira dengah Jok Apui nei senang te' ujong urip na' baya baya', iha' kelunan tei metang, Jok Apui jan ikem bara men kelunan kahum. Uh pah anan, pikep pah kelunan adat Jok Apui jan sembayang la'an, avin iha' tih de masok Kristin, jan nah iha' tei sembayang dahin daha' la'an do alang krei anih, ken kelunan ngadu' iha' te' guru sembayang. Ken dahun guru sembayang: "Jan patut hadui Jok Apui nunan ngeli'ah Tuhan tua," ken dahun guru sembayang. "Sayu nah Jok Apui nan en ukum tua," ken dahun guru sembayang avin Jok Apui kasau adat Tuhan. Uh anan, iha' nah guru sembayang muvui Jok Apui. Iha' metang Jok Apui: "Na nun ika' jan atang tei sembayang? Ika' jan ngenep adat Tuhan, Jok Apui, ika' ga' ukum," ken guru men Jok Apui. Ken Jok Apui nyu'ei dahun guru sembayang tih de: "Nun kenam sang ngukum akui jan atang sebayang putong do, putong minggu? Jan atang sebayang avin urip kui petingan murip, jan ngileh, me'un, ilo kuman kalo' panak, jan atang kuman. Havang do jihima nye'up, akui kiga' tei kakah ilo ket nun-nun sang kanen kalo' panak. Iha' kui jan nei atang sebayang jihima, nutih pah tegu sebayang malam akui tei ngejala' pedung, akui hava tudu la'ei pedung, nureh pah tegu sebayang minggu akui pehaten tei nyadui tei malo' ilo bulong en kalo' panak kani avin urip kalo' panak petingan murip; nuno' tok ka' sang mukum akui?," ken dahun Jok Apui nyu'ei dahun guru sebayang. Ken dahun guru sebayang: "Sayu nah ika' Jok Apui lap pebet men adat sebarang tua nah," ken dahun guru. Ken dahun Jok Apui: "Iah, sayu lim kah ika' nyehu akui paget te' sebayang la'an; akui pah jan ikem," ken Jok Apui.

Men uh anan, lim-lim panak Jok Apui ikut adat Jok Apui Bungan lim nah te' alem Uma Jalan nan; nutih pah kelunan alang ja' ngivah pah sang ngebaya adat Jok Apui. Men uh anan, jadi kitan tua kampong Lepo' Jalan nah kelunan sang ikem ngioh adat Jok Apui pah ma'ang. Iha' nah tua kampong Pelusat Jok Anyi movui Jok Apui. Ken dahun tua kampong: "Akui movui ika', Jok Apui, anih akui ngering dahun kelunan sang ikem ngioh adat ka' lim, kurin daha'. Iha' kui metang ika' nuno' alang adat kenam maring atih avan kelunan ikem sang ngioh adat ka' nutih, ika' haman bara akui alang tua kampong ka', anih ika' mehok adat ngetilem te' akui," nutih nah dahun tua kampong men iha'. Ken dahun Jok Apui nyu'ei dahun Pelusat Jok Anyi tua kampong na': "Lan kah atih, amei, avin akui jan bara ikam alang kelunan maren te' alem Uma Jalan nih, avin adat nyupik jan kui jam sang lan, jan kui jam sang pamoh tekna' sang pehembak akui, iha' kui jan ikem bara ikam alang maren, te' pah akui berani nesak adat anan, avin akui murip petingan men uh kelunan bangu. Akui berani sang petken matei tua kenap kui, avin tegu akui te alem adat tam Kenyah mutang pah ji'ek urip kui, nutih pah akui masok Kristin mutang pah lalo ji'ek kui pah men uh kelunan alang bangu. Iha' nah pe'un kui ngioh nyupik tua tih de. Jan kui jam sang sayu kah, jan kui jam sang marong adat anan ek ngioh. Iha' em marong, kalo' panak matei kah tua, kurin kenap kui, iha' akui jan bara ikam kelunan bangu," nutih nah dahun Jok Apui men tua kampong. Ken dahun Pelusat Jok Anyi: "Uh kuri duman nah ika' uh makei adat anan, Jok Apui?," ken dahun Pelusat Jok Anyi. Ken dahun Jok Apui: "Akui makei adat anih 3 duman uh," ken Jok Apui petira. Ken dahun Pelusat Jok Anyi: "Nunih nah, Jok Apui, no' pah akui mepang kelunan bangu te' alem Uma Jalan nih aring, iha' daha' kelunan bangu ikem lim masok adat ka', Jok Apui, marong lim kah atih." Nutih nah dahun tua kampong Pelusat men Jok Apui.

Men uh anan, iha' nah tua kampong Pelusat Jok Anyi movui kelunan alang paget makai adat Kenyah, daha' alang uh te' alem adat Kristin jan ibuh movui daha' anan, avin daha' uh masok sebayang. Ken dahun tua kampong Pelusat Jok Anyi men panyin: "Akui mepang ikam alang bangu, iha' no' kah kenap kam te' adat nyupin Jok Apui lan kah iha' ket tua adat alang en Jok Apui ngioh anan?," ken tua kampong Pelusat Jok men kelunan bangu. Ken dahun kelunan panyin bangu: "Lan kah dahum metang kame' te' adat Jok Apui sang ji'ek dahin sayu; anih ita' kelung Jok Apui 3 duman anih, maju lan urip na', jan nutih urip na' alang uh menuna', murip petingan lan dahalo' panak, jan atang parei, jan hipun tinak lim," ken kelunan bangu nyu'ei dahun Pelusat Jok Anyi. Ken dahun tua kampong Pelusat Jok Anyi: "Nuno' nah kenap kam ikem masok adat Jok Apui?, ken Pelusat Jok Anyi men panyin. Ken dahun daha' kelunan bangu nyu'ei dahun Pelusat Jok Anyi: "Ika' jan dang metang kenap kame' sang ikem halam adat Jok Apui, iha' kame' jan takut ika' sang mano' kame' men duman alang uh areh nah, kame' ikem halam adat Jok Apui. Te pah kame' jan pah payan halam adat Jok Apui atang do

anah avin kame' kavei dahum tua," ken kelunan bangu nah nyu'ei dahun tua kampong Pelusat Jok Anyi. "Iha' iha' nunan dahun kam, sayu nah itam halaman adat Jok Apui tua nah," ken dahun Pelusat Jok Anyi men daha' panyin. Uh anan, iha' nah lim daha' kelunan bangu masok Adat Bungan Malan Pesilong Luan; lim nah Lepo' Jalan alang bangu petulan telo', ji na'an kah alang masok sebayang, bangu daha' alang masok Bungan Jok Apui.

Uh nah anan, kelung pah uma alang ha' beh Uma Jalan alang uh masok adat Jok Apui nah nei sayu pah urip daha'. Uh anan, masok pah Lepo' Bakong, masok pah Lepo' Tukong, masok pah Lepo' Tau, masok pah Lepo' Bakah, masok pah Lepo' Lisan, masok pah Lepo' Timei, masok pah Uma Leken, lim putong uma te' alem Kayan nan te' alang masok Adat Bungan alang bangu, daha' alang masok adat sebayang kanya kah men uh daha' alang ngadat Bungan, alang adat men una' en bet lim nah jan makei la'an.

[Kelunan te' alem Balui masok Bungan]

Uh anan, ngering daha' kelunan te' alem Balui dengah adat Jok Apui pakei Adat Bungan Malan nan de, ngivah pah daha' sang masok pah avin adat anan tuto men uh adat uh una' tih de. Men uh anan, tehari daha' Penghulu Hang Nyipa' te' Long Balui Murum masok Adat Bungan Malan ngebaya adat Jok Apui. Ji duman kelunan alang uma ja' pekelong dalo' alang uh api adat Jok Apui nan de; sayu kah, jan nun ji'ek nah, iha' uma alang ja' masok pah ngebaya dahalo' Uma Bawang nan, iha' nah putong uma masok lim-lim nah men uh anan.

Lim uma alang masok Adat Bungan Malan Pesilong Luan te' alem Balui anih kah en para beh hida

1. Uma Bawang	14. Uma Apan
2. Uma Nyaving	15. Uma Lahanan Semuang
3. Uma Lesong	16. Uma Aging
4. Uma Badang	17. Uma Tapo'
5. Uma Belor	18. Uma Punan Tepilang
6. Uma Kelap	19. Uma Punan Biau
7. Uma Lahanan	20. Uma Punan Ba
8. Uma Long Liko	21. Uma Sekapan uma Puso pitan amin
9. Uma Juman	alang Bungan
10. Uma Daro'	22. Uma Seping
11. Uma Balui Ukap	23. Uma Sihan
12. Uma Buket	24. Uma Baketan
13. 13. Uma Nyaving Lalit	25. Punan Uro' Belangan

Uma alang paget adat pakei nyeho', dahin alang sebayang

1. Uma Kejaman Lasah pakei nyeho'.
2. Uma Kejaman Neh pakei nyeho'.
3. Uma Kahai sebayang menurut Tuhan.
4. Uma Sekapan Pi'it pakei nyeho'.
5. Uma Sekapan Puso sebayang bahagi 3 dahin Bungan.
6. Uma Kenyah Bangan sebayang menurut Tuhan.
7. Uma Kenyah Sambup sebayang menurut Tuhan.
8. Uma Kenyah Pawa' sebayang menurut Tuhan.

**Lim-lim ket alang tepang lali Adat Dipui Apo Lagan men una' en kani lim nah uh
katok Bungan**

1. Nyeho' hisit, en kuman.
2. Nyeho' mengiling, en kuman lim.
3. Nyeho' pajan, en kuman lim.
4. Nyeho' kihing, en kuman lim.
5. Nyeho' bukang, en kuman lim.
6. Nyeho' asi, en kuman lim.
7. Nyeho' tela'u, en kuman lim.
8. Nyeho' belahabong, en kuman lim.
9. Lim nyipa', en kuman lim.
10. Pelaring, en kuman lim.
11. Busan, en kuman lim.
12. Bekulo', en kuman lim.
13. Hunor, en kuman lim.
14. Berok, en kuman lim.
15. Umang, en kuman lim.
16. Payo, en kuman lim.
17. Buang alang tepang tegu adat, en kuman lim nah.
18. Hem alang tepang tegu adat, en kuman lim nah.
19. Kavok alang tepang tegu adat, en kuman lim nah.
20. Masik dungan alang tepang tegu adat, en kuman lim nah.

21. Kulat alang tepang tegu adat, en kuman lim nah.
22. Bilun, en kuman lim.
23. Mekei alang tepang tegu adat, en kuman lim nah.
24. Kelihoh, en kuman lim.
25. Masik turing jan en kuman tegu adat, en kuman lim nah.
26. Lu'ei jan en kuman tegu adat, en kuman lim nah.
27. Tingang haman en kuman, jan nun parit la'an.
28. Bato' ulo' haman en kuman, jan nun parit la'an.
29. Lejo haman en kuman, jan nun parit la'an.
30. Kuleh haman en kuman, jan nun parit la'an.

Lim-lim tepang 30 masam en Adat Dipui iha' kelunan kuman matei tua. Do anih uh makei Adat Bungan jan nun ket en tepang la'an en kuman tua nah, makin sayu urip kelunan jan nun parit, jan nun habet, jan nun matei pah. Iha' avan ta' kuma' Bungan Malan Pesilong Luan te' bisa la'an men uh Dipui Apo Lagan, avin iha' dang mebet adat Apo Lagan, lo'o tua kenan Bungan do anih. Lim ket lim haman kuman tua nah, jan nun tepang la'an.

Haturan adat Bungan Malan kenan Jok Apui

Men tehari sang te nyadui luma', do alang pepang lim nah kelunan ji iong uma melo' nan ji do, jan tei pano kakah ha' beh do anan, meju teloh te' awa' aya'. Dahun ta' mara teloh nih: "Kalo' meju melo' ji do anih, Bungan Malan Pesilong Luan, bara ika' kalo' sang akei tana alang sayu ngavan kalo' sang na luma' te' ika' do anih. Ika' sang muga adat Apo Lagan, ika' muga nyeho' duman, mahapa' daha nei puyah kame' kelunan nyadui." Nutih nah dahun ta' mara teloh nan. Uh anan, en ala ji uting, iha' jinun uting, haman lim kah hnyap ing.

Uh anan, en mara nah uting nan: "Akui mara ika' uting anih sang tei lebo uma Bungan Malan Pesilong Luan. Kame' ake tana alang sayu avan parei kapan duman anih. Urip kame' ji iong uma anih lalo bo dengah kame' besoh parei dahin urip kame' hngem, tenggo, jan kelutun." Uh anan, tevak nah uting, daha uting en tei te' penghut 3 penghut; ji penghut en pelah te' kelunan, ji penghut en kaping manyo alem uma, ji penghut en tujo' men uma ngaping alan ita' sang tei ngileh nyadui muga nyeho' alang uh ta' bet tih de, mahapa' nyeho' ngaso ita' la'an.

Alang tepang ji iong uma anan ji do anan tua,

1. Jan haman higem luh,
2. Jan haman higem ket nye'et,
3. Jan haman higem api ket tahuh mejam uro',
4. Jan haman higem api ket daha mejam masik, bavui.

Uh anan, malah nah do jima tei ngileh lim-lim nah kelunan mitang luma', putong luma', daha' napo' teloh bara dahin Bungan Malan Pesilong Luan: "Ita' sang na luma' te' tana titih nah." Uh anan, ita' uli huma do anan. Do ketlun do, ita' nyadui temoh nah atang hadui uh te' nah, jan melo' nah la'an. Iha' te' kelunan ava' ga' malat, ava' ga' ase, ga' kayo', tina tua ita' melo manyau alan geri teloh napo' te' alan luma' ji do tua kah melo'; men uh anan, nyadui pah.

Adat tegu nugan uh nyavet luma'

Do anan, pepang lim nah kelunan te' alem uma sang meju teloh bara Bungan sang nugan jima. Iha' jinun uting, haman lim kah hnyap 'ing en tevak akei beni.

Ju nah telo tih bara Bungan: "Kame' sang nugan nah anih jima, Bungan Malan Pesilong Luan. Hinang kame' nugan pakei adat ka' nih, jan nun tepang masem la'an do alang kerei, ji na'an na' kame' akei beni alang sayu, jan nun tepang." Uh anan, en mara pah hnyap, iha' uting pah uting kah en mara sang belin beni tih kah. Dahun ta' mara belin tana sayu kah te' Bungan tih. Uh nah bara uting nan, en tevak nah, en api daha uting, en tei te' penghut 3 penghut kayo', ji penghut en pelah te' la'ung kelunan dayong dahin kelunan bangu lim kah, ji penghut en manyau alem uma mebet dang parei, mebet paput parei, ji penghut en kaping tana luma' en tujo' men uma nih tua ngaping mebet tana kelappusan men adat Apo Lagan tih de. Alang tepang ji, apuh luh tua 3 do, kepat do haman nah, hakei 3 do lim kah.

Malah nah do jima, lavu maren lim kelunan ji iong uma anan pepang nugan te' luma lavu amin aya' nan lim kelunan panyin ji do anan. Do pah nei malah, dahalo' amin pah mara ji hnyap te' alem amin pala dahalo' amin dap. Uh nah, dahalo' melah la'ung dahalo' api beluan dahalo'. Uh anan, kuman kanen nah lim-lim kelunan alang sang tei nugan nan men uma nih, uh nah kelunan kuman, leka' tei nah daha' nugan ha luma tih. Tei nah kelunan atang lim ha luma' tih, lun napo' nah iha' alang hipun luma' bara Bungan Malan Pesilong Luan: "Kame' sang tapak lavu ugan kame' ngetdo anih, kame' ngioh livoh adat ka', Bungan Malan Pesilong Luan, jinun tepang kame' nugan parei, jan pali la'an." Teloh anan paget te' ujong kayo' tapo' arun daha' nugan nan. Havang uli nugan nan ureh api teloh tapo' temoh uli huma nah, atang uma ureh kuman do.

Uh anan, do keluan do lavu panyin putong amin petugong lavu lim ji do anan lavu. Do pah malah jihima nye'up, lun daha' melah daha' putong amin, mara meju teloh, bara dahin Bungan Malan Pesilong Luan, dahalo' panak sang dayong nugan lavu sayu ngavan urip dahalo' panak besoh parei kahum. Uh meju teloh mara hnyap, bara hnyap te' tuvuh beni alang sayu en dalo' panak ugan te' luma' dalo' tih kah, dahun bara te' hnyap tih. Uh nah mara hnyap, tevak nah hnyap, lun melah nah geri daha hnyap, api beluan dahalo' panak. Uh anan, kuman, uh

kuman leka' nah tei nugan nah daha' putong luma', tei nah atang luma' napo' bara dahin Bungan dahalo' panak sang mejak tapak ugan duman sayu. Uh anan, no' nah dang kenap dahalo' uli huma nah.

Anan nah dang lavu alang hipun adat dang 2 do anan tua, ketlun do jinun nah adat la'an, pakei kenap tua nah la'an, hi alang ikem nugan ketlun do atang ugan uh te' tua nah, jinun tepang la'an dang do ketlun, do kuman sebarang tua nah ha luma' nureh kah ugan putong do nugan, jan melo' la'an. Alang tepang, jan haman en higem men tapak lavu atang ugan uh, hapo dahin wei jan haman api men alem tu'an.

Uh nah ugan lim-lim, iha' nah pepang melo' ji do te' uma, meju teloh, nevak ji hnyap te' awa' alang lasan, bara ugan uh, sang haman api hapo, sang haman api wei, na lepo' ha luma', akei telang leva dahin Bungan Malan Pesilong Luan, sang muga telusong, hidong, ular, berok, payo alang sang kuman parei; ji do anan tua tepang. Do malah jima, haman tei kakah pano ha ireh hitih pah, jinun tepang la'an. Uh anan, hi alang sang ikem dayong melah putong amin na kah, daha' alang jan ikem jan kah jadi nun na' pah. Uh anan, navo nah kelunan tei san ha luma' tih nah.

[Adat parei alang ja']

Iha' te' parei matei, ureh nah lemiva parei, meju teloh tua aring, iha' jinun avan na', ureh pepang te' uma Bungan te' awa' lasan akei leva dahin Bungan Malan, Pesilong Luan muga ket alang na parei matei. Melo' ji do anan tua, do malah jima tei navo pah kelunan.

Uh anan, iha' jinun avan lemiva geri hnyap nan de, Bungan pah geri uting huma pah na te' awa' aya' alang avan lasan tih loh kah, akei leva, lemiva men uma geri daha uting en tujo' men uma nih tua mura liva, melo' ji do anan tua loh kah.

Ji na'an na' adat doh nganak, melo' ji do, jan haman tei ha luma'. Daha' alang nganak ma'ih ji teloh, ji leku inu kelam, ji hnyap geren mayo alan. Melo' ji do anan tua. Do malah tei pah navo pah. Adat mayo alan atih men tehari men parei ok, atang parei sak en kani, uh nah jan na na' la'an.

[Nuno' kame' sak parei maring]

Uh anan, sak nah parei, ngadat pah nemei usit parei, nemei wang parei. Pepang nah lim kelunan uma do anan Bungan te' awa' alang lasan do anan, meju teloh, nevak hnyap ma'ih men Bungan Malan, Pesilong Luan: "Dara ika' anih parei uh musit, ika' nemei wang parei langan, hinang tular alang kuman usit parei, kame' murip sayu langan, jan kupeh." Tevak nah hnyap anan, en tei penghut anan pelah te' kelunan alang dayong mara hnyap. Uh anan, ji penghut en

kaping alem uma, ji penghut en kaping usit parei; en tujo' men uma nih tua, melo' ji do anan tua. Do malah jima, haman pah tei pano hireh hitih.

Uh sak nah parei, pepang nah lim kelunan do anan te' awa' aya' alang lasan meju teloh, ji uting, en ju teloh Bungan Malan, Pesilong Luan: "Kame' bara ika' do anih kame' sang kuman parei maring nah anih jima. Kame' kuman parei, jinun lali, jinun tepang kame'"; nutih nah dahun mara meju teloh. Uh anan, mara nah uting: "Ika' uting, kame' mete ika' men Bungan Malan Pesilong Luan sang belin parei muhat, kame' kuman parei jinun tepang haman pehasan pekilong, kame' ngeluno tagang menang tua." Uh nah anan, tevak nah uting; daha uting tei te' penghut geren melah, ji penghut geren melah lim kelunan alang dayong mara uting dahin lim kelunan alang melo' te' lasan, ji penghut geren ngaping ngejeloh uma, ji penghut pelah to' dayong alang en duan tei mugong uting pala uma Bungan Malan, Pesilong Luan. Uh anan, sak nah paru uting, pepang lim-lim pang lake' dahin nyam geri kanen daha' men amin daha' nei kuman peji te' awa' aya' do anan lamei aya' lan, du'i kupi, kuman dinu, penyarem, pitoh te' awa' aya' alang lasan Bungan do anan.

Malah nah do jihima, leka' nah kelunan tugong tugong ngileh tei ngeluno ubak. Tei nah atang luma', napo' teloh, bara sang ngeluno api ubak nah, uh anan, ngeluno kanya ok tuken sang en na ubak tua. Uh ngeluno, uli nah atang uma, mutam amin, en ngahe' nah parei, en nyagah, en tepa'. Uh nah tepa' ubak putong luvang amin, uh lim-lim nah tepa' ubak, en ju pah teloh bara sang kuman ubak. Uh nah meju teloh nan tugong nan sek ubak. Uh nah sek ubak hamin nan, en geri nah ubak musang ha awa' lim-lim ubak putong amin en daha' geri pala awa' aya'. Lim kelunan pepang nah kuman ubak te' awa' nan, te' pah en tei seken bagi Bungan Malan, Pesilong Luan. Melo' ji do anan tua, do malah jihima tei nah tugong ngeluno lan nah, dang en na kanen, dang anan nan tepang, jinun tepang la'an. Alang tepang api ket tahun. 2 do jan haman kuman ket daha, ketlun do haman nah. Tepang hakei jan haman me'un uma 3 do tua, kepat do haman nah hakei lebo uma. Jinun tepang la'an, haman lim nah ma'ih bahah, ma'ih parei men kelunan nei nyua luno.

Uh anan, iha' kelunan alang ikem dayong melah te' amin daha' pedang daha' na kah, alang jan ikem jan ibuh kah daha' dayong melah. Men uh anan, alang ikem tei luma' tei nah, uh anan, san luma' men uh anan, tei nah san luma' tei nah; atang luma' levi anan tei nah napo': "Akui bara ika' anih, Bungan Malan, Pesilong Luan, akui bara ika' sang nehari luno nah anih, luno kui nih si muhat muhat kui ngeluno, em pasan jetu ngeluno ji do hedang, ji hang tungor kah avak ngeluno." Malam anan, kelunan jan haman me'un lepo', tepang ji malam anan tua, do malah jima haman nah kelunan men su me'un lepo', jinun tepang la'an. Anan nah dang

adat luno te' alem Adat Bungan Malan Pesilong Luan nih, uh anan tekulah jinun la'an, ngeluno putong do atang levi do jinun nekulah atang luno uh, ureh lemasi luno.

[Ledoh lebo duman dahin adat kayo]

Uh nah luno, en nemei nah parei, uli huma nah uh luno nah. Lun tepa' nah na burak ledoh lebo duman. Nutih pah ledoh anih aran tua avin itong telana' lebo duman tua ikem kelunan sang lamei tua ngelu'an sang pahani avin kenuhak uh hipun parei sang ngelu'an kuman tua. Adat ledoh duman Bungan nih jan pesang'ang mejam adat men tehari de. Adat alang baya anih iha' tegu urip sutok, jinun api parei duman anan la'o lan, jinun belaja', dang pah meju teloh tua, ji hnyap, uh nah. Iha' tira ta' tegu besoh parei lebo duman anan, ureh pah na burak, na dinu, na selukong, nevak uting betuan, ita' mangei pengabang men ireh men itih.

Alang adat na', meju teloh, uh anan mara uting te' awa' aya' alang lasan. Uh uting matei, melah geri daha uting anan lim-lim kelunan ji iong uma nan melah pepang peji tua, uh anan api beluan kelunan putong la'ung, uh nah jinun la'an, dang anan nah adat na'. Men uh adat, kelunan lamei du'i burak, kuman kanen, kuman selukong, kuman dinu tua nah pehndo anan atang malam, na badih, ramei atang do malah tih ji malam anan tua. Do malah jima jinun tepang la'an, kelunan haman tei pano ha ireh ha hitih, jinun tepang la'an.

Uh nah lemedoh anan de, pakei kenap ta' tua pah ita' ngayo uh ledoh; iha' ita' ikem sang na, haman pah, iha' ita' em ikem ngayo, haman pah. Mina pah ita' ngayo anih pah pelalo, sayu te' kenap Bungan Malan Pesilong Luan, iha' ita' hem havah sang ngayo uh ledoh anan, jan pah nun ji'ek te' alem kenap Bungan sang mano' itam kelunan hida tana nih.

Alang adat ngayo te' urip Adat Bungan Malan, Pesilong Luan nih, havang do sang na tih, pepang nah kelunan tegu do nyirang mehing kah, ji marong do negereng belua' do, iha' do uh levi, jan nah haman na la'an. Sang do na nan, pepang nah lim kelunan alang sang ngayo te' awa' aya' alang avan lasan nan, lun meju teloh nah bara dahin Bungan Malan Pesilong Luan, alang pe'un adat kayo do kerei anih menurut adat alang en Bungan bara nah kelunan ikut ngayo. Uh nah meju teloh te' awa', leka' ngileh lim nah lake' alang ngayo nan tei ha beh uvang uma beh ha'oh napo' 2 batong teloh ma'ih men Bungan Malan Pesilong Luan; dawa' sang ma'ih urip tenggo, jan parit, jan bayu nah la'an, dang mitang kehong kelunan; uh nan nyirak sang na en jet te' aking tudak, te' aking leku, putong la'ung. Uh anan, lun mitang kehong nah lim kelunan lake', lemalu nah kelunan, temoh uli nah me'un huma pepang melo' peji te' awa' aya' tih loh kah lim kelunan alang uli mitang kehong tih de. Uh anan, mara ji hnyap ok, ji akei pelah dahin Bungan Malan Pesilong Luan, avan manyo sekilah, manyo parit, uh nah anan, en melah nah lim kelunan alang ngayo, putong batong daha'. Uh nah anan, ureh

nah daha' api uting, daha' alang apuh uting, daha' alang apuh hnyap kah, daha' ala ugong geri tinan lim nah hnyap, uting daha' pah higet la'ung daha'. Uh anan, en mara nah hnyap, uting, putong la'ung nan, en tevak nah uting, hnyap, tinan. Uh anan, en daha' geri nah patei uting, hnyap daha' putong awa' daha' nah, daha' maru hnyap tih de, daha' kuman te' awa' daha' kah, daha' putong awa' daha' tih. Uh nah daha' kuman, lun daha' pepang nah higem sang putong la'ung tei nah lim-lim kelunan ngajen joh ngeluvang uma ngaping sang ngeluvang uma tih. Atih nah dang adat na'. Uh anan, jinun nah la'an, dang malam anan tua nah tepang. Mala do jima tei nah pusang ha tana ngaso' ngejala'; iha' te' masik, bavui, paru ha bahe' tih. Dang do anan haman nureh nutih nah.

Akui bara alang lim-lim adat Bungan alang en hipun do alang baya anih

1. Men aring mebet adat nyeho' te' alem uma, do anan lim putong amin melo' te' uma lim nget do anan. Jan haman higem luh, jan haman sigem ket nye'et, jan haman sigem jako', jan haman sigem parei do anan.

2. Te' nah kelunan dayong alang uh masok Adat Bungan una', iha' nah alang mebet adat nyeho' te' kelunan alang masok maring tih. En dayong ju nah teloh bara dahin Bungan Malan Pesilong Luan sang tei pejarang pesapang muga nyeho' adat Apo Lagan. Putong amin-amin ji iong uma anan meju teloh, uh anan, en tasa' nah ingen lali, en so ha ida tih, en anyun ha hungei pah balei. Uh anan, mara nah putong luvang amin nawi beluan daha' uli pala luah daha'. Uh anan, mara hnyap, melah nah geri daha' hnyap, api beluan daha' putong la'ung; alang pelah daha' alang maren amin aya', alang ngavan lasan uting.

3. Do malah jima ji nevak uting betuan te' awa' aya' itong nang'ang urip ji iong uma lim nah atih. Uting anan kungsi kelunan bangu, nutih pah tibah dayong alang mebet lali, alang mebet leviran kayo nah de. Do malah anan, tei nah daha' ngaso' kah, nimak kah, ilo tela'u, payo, bilun. Alang ket en nepang men aring tih de en sek do anan, iha' te' tular alang tepang daha' men una', kalen daha' mesti en kani lim-lim, jan haman jan kuman na'. Iha' te' kelunan jan ikem kuman tular alang tepang na itam kelunan parit, alang na habet men aring, mesti en kani.

4. Fasal tibah kelunan alang mebet adat nyeho', lale': ji malat kemehing, ji leku kelam, ji depa' blasu, ji bisin tibah putong luvang amin.

5. Alang tibah hadui pang te' awa' aya' avin tagang urip ji iong uma ji malat, ji leku kelam, ji agong tibah anan kungsi lim kelunan bangu ji iong uma. Alang macham tepang do na adat anan ji do tua: jan haman higem luh, jan higem ket nye'et, jan haman higem parei, jako', te' alem uma do ngadat nan tua, do malah jima haman pah, jinun tepang la'an.

6. Alang macham tegu ngadat dayong uting kah, hnyap kah, tegu do ngadat nan, nya'ui nah kelunan ngeluvang uma, bara jan hamam apuh luh, apuh ket nye'et, jako', parei, do anan melo' nah tua tudu tua te' uma do anan. Iha' te' kelunan alang nyelalang apuh luh, ket nye'et, parei, jako', do ngadat nah mesti matei tua, jan pah tegu ukum Bungan, do malah jima hamam nah, jinun tepang la'an.

7. Meju teloh metang tana luma', ji do ngadat piah ji do jan hamam higem ket nye'et, luh, jako', parei, ji do ngadat tua.

8. Meju nugal nutih pah do akei beni aring nepang jan hamam apuh luh, ket nye'et, jako', parei, do meju te' awa atang lavu panyin ketlun do. Do kepat do hamam nah, hakei pah hamam me'un uma ke-4 do, hamam kuman, na apui, san ha luma nan.

9. Lemiva luma' uh ugan, do meju teloh, jan hamam apuh ket je'et, jako', parei do ngadat nan, do malah jima hamam pah.

10. Lemiva parei matei, do lemiva nan, ji alang tepang ji do anan tua tepang jan hamam higem luh, ket nye'et, jako', parei, do meju, alang aring ta' lemiva geri teloh ha luma' tegu do levi ta' na nepang malam tua.

11. Uh anan paget loh kah parei matei, uli huma lim kelunan pepang huma, meju teloh bara dahin Bungan Malan Pesilong Luan akei telang liva parei, mara hnyap, tevak hnyap, daha hnyap en tei te' penghut. "Ika' en liva men uma nujo' luma' tih tua," bara men Bungan hehu na parei sayu.

12. Alang tepang do anan tua, jan hamam apuh luh, alang ket nye'et, jako', parei; do malah jima hamam pano, nun alang hadui hamam nah na.

13. Uh pah anan, matei loh kah parei, na pah ngua' geri uting, na pepang huma pah nah. Tepang nutih loh kah ji do tua melo', jan hamam apuh ket nye'et, jako', parei. Keluan do hamam nah tei pano kakah, mitang ngelang pah hamam. Do levi hamam nah tei ngurang san luma.

14. Haturan Bungan alang tepang doh nganak men tehari nyadui luma' atang parei sak. Iha' te' doh nganak arun anan, manyau alan, ji leku inu kelam, 2 batong teloh, ji hnyap ok, jan taren sang hnyap aya'; ket anan en tapo' ha alan luma' tih. Do napo' manyau alan, melo' ji do lim kelunan te' uma, jan hamam metang ket je'et, jan hamam higem luh, parei, jako', ji do anan tua. Do malah jima, hamam pah tei nyadui.

15. Musit nah parei, lun melo' nah ji do na wang parei, meju teloh, nevak ji hnyap, bara dahin Bungan Malan Pesilong Luan nemei usit parei sayu, wang parei langan, muga telusong, hidong, lango, pusah alang puyah bua parei. Do meju nan jan hamam apuh luh, jan hamam apuh ket nye'et, jako', parei, do anan tua.

16. Sang nah parei, pepang nah kelunan lim te' uma do meju teloh, nevak ji uting. Do malah anan, tei ngeluno api parei ubak, atang uma na ubak, en sek hamin, meju teloh pah hamin bara dahin Bungan ita' sek kuman ubak parei maring te' amin ta'. Uh anan, en geri nah ubak musang ha awa' kuman pepang te' awa' aya' alang lasan. Uh anan, do malah jima tei ngeluno ngua', ketlun do uh nah tepang. Do ke-4 do haman nah hakei me'un uma, haman kuman parei maring dahin ta'.

Uh kepat do melah hamin nah, iha' te' hnyap, nevak hnyap kah, iha' tegu sutok hnyap, meju teloh tua kah. Ita' bara dahin Bungan Malan, Pesilong Luan ita' sang tei san ngeluno. Dahun ta' mara meju teloh, ita' mara hnyap kah: "Iah, Bungan Malan Pesilong Luan, akui ngioh adat tuto alang im bara, jinun pakei tepang ngeluno, jinun selivit, jinun ungel luno, jinun nyeho' luno la'an do alang kerei anih, kame' ngeluno mukat muhat, kame' ala parei nakalan tua, si," ken ta' nah bara dahin Bungan tih tegu do ta' meju teloh nan kah. Iha' ita' dayong nevak hnyap kah do anan, jan haman na hadui ta', higem ket nye'et, nutih pah jako', parei, do anan tua, do malah jima haman nah tei luma' san ngeluno.

Tei nah atang luma. Tei nah do nyehayah sang levi lun ta' napo' nah; dahun ta' mara tapo': "Akui nei san ngeluno nah anih, Bungan Malan Pesilong Luan, iha' akui bara ika' akui sang nehari ngeluno nah levi anih, Bungan Malan Pesilong Luan, kua' jaga adat Apo Lagan to' nyeho' duman sang ngesiho' luno kui nih. Akui ngeluno menurut adat ka' mukat muhat tua, em tei kasan jetu, si," ken dahun ta' mara. Uh anan, lun ta' ngeluno nah api ok tua parei tih, uli nah ha lepo', lepo' en matep behi kelunan ja' nei me'un lepo', malam anan tua tepang. Malah nah do jima tei nah pipah ngeluno ita' pusang, uh nah jinun tepang la'an do anan nah. Alang tepang kelunan me'un lepo' ta', ji malam tua. Adat parei alang tehari keluno en ta' lo' dap, iha' ita' demhi parei ha lepo' ok, parei alang tehari keluno una' en lo' ha tukok lepo' tih, ureh nah ita' demhi parei alang ja ngebaya parei alang ja'.

Nutih nah alem ta' ngeluno nan, mina te' nyeho' duan, mina te' habong nyeho' habong ita', jan peduli la'an, nutih pah ungar parei, dahin tungor tepu, uhuh butat, jan peduli la'an; ita' marik ngeluno men jihima atang do levi. Ji avan ta' melo, kenap ta' sang ikem ngarah la'ei tua, ita' melo' nekulah nun-nun jinun nah la'an uh pakei Adat Bungan nih.

Uh lim-lim nah luno kelunan ji iong uma nan, meju teloh nah bara Bungan Malan Pesilong Luan luno uh, ja iha' jam mepang beluan parei alang melek te' tana halam luma' tih. Uh anan, no' dang kenap ta' havah lemedoh, nah ji do tua ji iong uma na pepang te' ji awa' aya' tua. Uh anan, ngayo iha' havah; iha' jan havah pah, jinun pah taren ta' sang ngayo pah jinun em haman na.

Ji na'an fasal adat melo' bengen. Iha' te' nah dengah penyakit jeleng, lun lim kelunan pepang nah melo' ji do anan. Ita' meju te' awa' aya', ji hnyap en tevak, 4 batong teloh en tapo'. Iha' te' teloh, haman 8 batong teloh en tapo' men to' bengen. Melo' ji do tepang kelunan jan haman kakah, nunan pah kelunan hakei jan haman me'un uma do ita' melo'. Do malah jima haman nah tei kakah, haman nah hakei me'un uma.

Na aran anak ok, te' nah dayong alang jam na aran anak, en api nah dayong meju teloh bara Bungan Malan Pesilong Luan sang na aran anak pakei Adat Bungan, jinun tepang, haman pehasan pekilong. Uh anan, en nenong nah geri teloh en tegerang te' malat metang nun aran anak sang sayu, tei nah teloh negerang, iha' nah aran na' en gih. Uh nah anan, en mara nah hnyap, uh anan, en melah nah geri daha hnyap, en api nah beluan anak dahin hinan na'. Uh anan, do malah jima dayong nevak uting nah do anan, no' nah lim dahalo' kelunan ji amin anan na lim. Uh anan, do malah jima uh nah, tepang 2 do, 2 malam tua, jan dara, nutih pah tepang kuman tular jinun tepang, kuman barang tua.

Adat pepelah hawa' maring

Tei nah matel lake' ha amin doh ngetdo, jan haman malam. Tei nah atang ha amin doh, meju teloh nah bara men Bungan Malan Pesilong Luan: "Iah, Bungan Malan Pesilong Luan, akui meju bara dahim anih, kelunan dua' anih sang pehawa' nah anih, avin do alang kerei nih uh menurut adat ka' alang tuto, jan nun tepang kelunan pehawa', jinun tepang lematei payo, keliho, buang, nyipa', nyeho', en lematei, en kani tua nah. Nureh pah kelunan te' matei, jinun tepang la'an, avin uh katok ka' en kame' kelunan pakei do alang kerei nih."

Uh anan, en mara nah hnyap. Nutih pah para te' hnyap nan bara hnyap sang pelah la'ung batong dahawa' pehawa' sayu, hipun anak leba', dang na parei kahum, sang dang na tinak uting, hnyap, aso' lakin, sang hipun daven kahum te' alem urip dahawa' pehawa', urip aru atang muku muban bok. Daha uting geren melah dahawa' alang pehawa'.

Mejam kelunan alang atang belaja' kuman dinu, kuman gejala, pitoh, du'i burak, du'i arak do anan, ramei aya'. Ji do anan tua tepang dahawa' alang pehawa' anan; do malah jima jinun nah tepang la'an, haman tei mano hireh hitih nah. Nutih pah iha' te' kelunan matei, jan peduli' la'an, haman tua, nureh pah ket alang em haman haman en lematei, ket em haman en kani men tehari haman tua nah, jinun tepang la'an.

1. Akui bara lim-lim adat alang en Bungan katok men itam kelunan do alang baya anih, putong na'an na'

2. Adat tehari mitang luma'. Ji do, Bungan akei tana, ji do tei ngileh tugong mitang luma' napo' te' luma'. 2 do tepang ket tahu, ke-3 do hamam nah hakei me'un uma.

3. Adat nugal. Ji do Bungan akei beni, ji do lavu hipui, ji do lavu panyin. 3 do tepang ket tahu, ke-4 do hamam nah api ket tahu, hakei hamam nah me'un uma, alang tepang 3 do kah.

4. Adat kuman parei maring. Ji do Bungan parei maring sang lebo uma, ji do tugong tei ngileh ngeluno api ubak, ji do tei pipah ngeluno, 2 do tepang ket tahu, te' ketlun do, hamam nah kuman ket tahu, ke-4 do hamam nah hakei lebo uma.

5. Adat lemedoh lebo duman. Jinun tepang, hamam pah ma'ang.

6. Ngayo. Jinun tepang, hamam pah.

7. Na aran anak ok. Tepang anan tepat ji luvang amin alang na aran anak nan tua, 1 do hakei jan hamam mutam hamin, ha awa' jinun tepang.

8. Pepelah hawa' maring. Jinun tepang, hakei hamam atang kuman ket kanen daha'.

9. Melo' bengen. Ji do tepang kelunan men ja' jan hamam me'un huma, iha' te' ita' uma tei mukeh, keluan do hamam pah daha' me'un uma.

10. Te' pah na'an na' iha' bengen aya' lan. Ita' uh ga' bengen nah te' alem uma, kelunan uh leba' medam, uh te' pah kelunan uh tei matei, melo' nah ita' nemei alem uma, melo' aya' nan 3 do, hakei jan hamam me'un uma, te' pah jalan na' nutih avin ita' muga bengen lap men alem uma. Iha' hakei nei atang lebo, bengen nei nekulah tugong kelunan alang musang anan de.

11. Adat tegu Bungan ok-ok. Ji do kah tepang hakei jan hamam me'un uma, keluan do, hamam nah.

12. Adat dayong hamin. Tepang amin alang dayong anan tua, ji do kah tepang anan, keluan do hamam nah hakei mutam hamin, te' awa' jinun tepang.

13. Adat tegu dayong kelunan perah medam. Alang tepang Adat Bungan ji do kah; alang tepang, ikut dahun kelunan alang dayong, avin kelunan perah memang pakai adat kelunan dayong, avin ngesayu perah kelunan alang perah.

14. Lemiva parei matei. Ji do tua tepang.

15. Manyo alan. Ji do tua tepang.

16. Tei nehari ngeluno. Ji do kah tepang.

Ji na'an akui petira alang tepang aya'-aya' tegu ta' ngadat Bungan nih alang jan hamam jetu-jetu nih adat anih: apuh luh, apuh ket nye'et-nye'et, dahin tepa' parei, apuh jako'. Tepang

ji do ta' ngadat nan tua, do malah ji haman pah na nun. Tegu ita' ngadat nan melo' nah ita' tua-tua nih. Iha' ita' nyelalang nako apuh luh, apuh ket nye'et, apuh parei, apuh jako' tegu ita' ngadat nan, jan pah tegu anan, mesti matei tua. Ukum Bungan Malan na do jaki; iha' te' kelunan nyelalang, avin itong lalo turan na' uh sayu na do be'ik men uh do aru kenan Dipui. Makin pah kelunan nyelalang pah itong lebih turan alang kenan na' masi kelunan atih de, makin pah kelunan kachau pah. Lalo iha' avan ukum na' keras marong kelunan alang nyelalang, memang matei tua.

Anih nah adat alang katok Bungan Malan Pesilong Luan

ADAT KELUNAN MATEI

1. Macham kelunan alang maren matei sayu, ji na'an na' kelunan alang senang murip pah alang en tira anih. Tupuh nah hngan, meju teloh bara dahin Bungan Malan Pesilong Luan iha' leka' nah do anih nah, tuken na' sang melek tana hida nih, kurin kenap na' kah: "Anih, Bungan Malan Pesilong Luan, kua' nah petuboh iha' tei ngejeloh alan na' tei pala daleh daha' alang uh tei men una'," nutih nah dahun ta' meju teloh bara Bungan.

Uh anan, iha' men jihima do nye'up, leka' tei nah kelunan alang bangu tei na lungun, te' nah balei melo' na pelihan te pe'un liding awa' avan na'. Uh anan, ji la'ung alang meduh iha', metei daven pakei na', en tei nah lavong na', en tei nah udang na', en iha' lake', en tei nah takil, en tei tep'ang na', en tei nah bah, en tei nah pasan. Uh nah anan, en tang hawa' nah, en lo' te' usun pelihan. Uh anan, atang nah daha' kelunan alang na lungun te' awa' malam, en telen nah iha' halem lungun, en lo' te' usun pelihan lungun, en nabun geri keluma' mahan. Iha' seng en na salong, na salong kah. Iha' en na salong, kuri dara na salong, iha' dua' bulan pah atang ketlo' bulan salong jan uh, nutih pah dara lungun te' uma. Alang makan iha' arun anan kelunan alang hipun kelunan alang matei anan kah alang makan iha' putong levi do, putong jihima do.

Masam adat na salong nan, ji uting en tevak tegu meju jihe'. Tei nah atang pekileh men uma, ji uting en tevak tepulong, anan tua kah uting 2 batong tua. Alang adat kelunan alang tukang na salong nan tua kah en nibah, ji la'ung inu una' pe'un leku, ji malat kemhing, ji uting pelah na', ji tawak alang tibah na'. Hawan na' dahin anak kelunan tukang salong anan te' lim leku, te' lim kemhing.

En tei nah lungun ha alem salong anan, uli nah kelunan bangu atang uma, meju teloh, akei ata' dahin Bungan Malan Pesilong Luan. Uh nah meju teloh, tevak ji hnyap, daha hnyap en tei te' penghut anan nah avan ngaping lim kelunan bangu te' awa' kelunan alang matei nan. Uh nah ngaping, ureh nah daha' kelunan alang ja' tei uli pala amin daha'.

Uh anan nah, dahalo' alang hipun amin nan na dap pedang dahalo' ngaping, geri ata', daha hnyap alang men awa' tih de. Uh anan, 2 do ureh nah dahalo' melah nemei te' alem amin dahalo' nan de; dayong nawi beluan dahalo'. Dang anan nah adat, nutih pah tepang jinun tepang dara.

2. ANIH ADAT PANYIN

Marong hnga' tupuh, iha' men jihima, pelalo do anan kah tei matel ha bilah, nahuh lungun do anan kah. Alang adat marong tegu hnga' tupuh piah kelunan alang maren lim kah, meju teloh bara dahin Bungan, en duh, uh duh, metei hakem la'ung na'. Uh anan, en nutor, en geri musang men betamen ngileh san tei geri iha'. Uli men bilah, ngaping te' awa' piah lim kah, jinun pedap adat maren hipun uma; hipui, panyin, dipen pah marong macham adat, jinun alang pedap.

3. Kelunan alang matei sayu dahin kelunan alang atang belaja', panyin haman lim kah en lo' te' uma 4 do.

4. Iha' kelunan maren hipun uma pah, iha' matei ji'ek en pelalo loh kah.

5. Dipen pah matei adat piah lim kah, iha' kelunan alang atang belaja', haman kah en lo' 2 do te' uma.

[ITAM ALANG UH MASOK ADAT BUNGAN MESTI NGIOH LAN-LAN ALANG KATOK BUNGAN]

Adat Bungan Malan Pesilong Luan alang en kelunan te' alem Kayan, men aring Jok Apui en Bungan pekatok men duman 1940. Atang duman 1961 anih, urip kelunan jinun kah alang pali mejam tegu pakei Adat Dipui Apo Lagan. Men una' mutang petingan urip kelunan chukup dahin rugi kelunan, anih nah dang uh menurut Adat Bungan Malan Pesilong Luan nih, jinun kah alang pali urip kelunan, jinun rugi hadui kelunan melek bet tua em en api do alang krei anih, nureh pah doh alang nyalun em nganak men una' nei nganak lim nah krei anih. Nutih pah urip parei, kelunan na luma', putong duman kah hipun parei en kani jan haman jinun loh, te' pah tegu duman marong avan kelunan besoh lan pah. Do anih jinun alang avan kelunan tei matei lien lan, mejam urip men tehari pahndo lan kelunan matei lien.

Iha' itam alang masok Adat Bungan Malan nih asem pah hipun kenap kelalo lale' avin itam uh kelavan adat alang ji'ek dahin alang sayu en tam hipun, avin lan tam kelunan nih jan mejam tular jinun adat tam, kenuhak aran tam kelunan memang te' adat tam kelunan ji ida langit puti nih. Kelunan alang nyelupoh adat barang, nyelupoh itam, nyelupoh Bungan alang en tam menurut atih. Patut itam tangen te' adat tam putong la'ung avin itam uh ngioh adat alang katok Bungan Malan Pesilong Luan 21 duman uh una' men itam; nutih pah itam alang

baya ngioh Jok Apui kahang kahum duman tam 17 duman alang una' masok men itam masok ngebaya Jok Apui, jinun pah sala tam alang ji'ek arun dara duman itam masok Adat Bungan Malan. Maju lan urip tam, leba' nganak, atang parei putong duman. Itam tei kakah, jinun do alang tei java' tua avin jinun tekulah tam tei ngileh kakah pejoh tua. Nutih pah itam na hadui tam, jinun alang te' melek, java' tua en tam lek. Nureh pah ket alang en tam kelunan tepang men una', en tam kani, en tam lematei, jinun pah itam parit, jinun pah itam kelunan hapat, jinun pah itam kelunan matei kenan ket alang en tam tepang men una', en tam kani do alang kerei nih. Men itih nah itam jam Bungan nih bisa' lan, adat na' marong en tam hipun, do alang kerei anih.

Iha' lim-lim itam alang uh masok Adat Bungan, men itam ngioh lan-lan alang katok Bungan, men itam jan sala urip tam kelunan nih. Te' pah itam ji'ek, avin geri kenap tam tudu pedang itam na udei tam dap men uh katok Bungan Malan Pesilong Luan. Iha' itam atek ngejeloh alan alang en sepun tam Bungan Malan Pesilong Luan nebara itam, jinun alang sala'. Ken dahun tam kelunan nih, "Tavit nun loh ?," ken tam kelunan, men tavit nun pe'un na' nutih, avin sala ket kenan tam kah atih, avin tam nyelalang katok Bungan, uh itam kelenghi katok, ngepu'ong pah itam nyelalang adat tam. Alang lan kenap tam kelunan, iha' itam nginah Bungan sang nyinang tam, menurut lan alang katok dahin chukup, jan tei pukeh, memang jinun alang ji'ek, avin Bungan Malan Pesilong Luan nih nyehu itam kelunan sayu tua, urip tam jan sala.

Avin adat men tehari atang 10 do do tam ngadat te alam uma men itam pakai Adat Dipui Apo Lagan. Anih nah do alang kerei anih, anih do alang dara, haman tei jaki nah itam uh pakei adat kenan Bungan nih, do alang men una' 10 do, itam uh ngepaya' katok Bungan 3 do tua, do en tam pakei, alem do uh be'ik, makin pah itam menihang pah ilo sang jinun loh adat.

Sak nah itam kelunan ngelenghi dahun kelunan men balan langit, iha' te' kah aran kelunan, iha' te' kah alang jinun adat men itam kelunan, asal tam aran kelunan, memang tam hipun adat kah, men atih nah itam kelunan jan nyelupoh adat tam. Mesti tam petangen putong la'ung tam te' nun kah adat tam, nutih pah kelunan alang tumun katok kelunan alang bara dahun katok Bungan men aring. Itam alang bangu te' alem uma tegu tam ngadat, jan tam nyelupoh dahun kelunan alang itong guru tam, ji la'ung kah alang tumun men itam kelunan. En kam hinang krei daha' alang sebayang; ji la'ung kah alang guru daha'. Nutih pah itam alang menurut Adat Bungan nih, jan tam haman dayong lim, ji kah alang haman men itam. nutih kah kelunan alang em dayong pah, iha' iha' tumun atang chukup te' Adat Bungan, memang tam kelunan bangu kinah iha' tua te' alam adat tam, ureh marong. Nutih pah ket nun alang dahun na' pekatok itam kelunan bangu, jan tam dang nyelupoh dahun na' metok itam te'

adat, iha' itam nyelupoh iha' pekatok itam, barang itam nyelupoh kelunan anan, jan, itam em besaya' dahin Bungan Malan Pesilong Luan atih.

Alang atek lan nyelong itam kelunan men aring tehari tam murip nih, Bungan Malan kah alang nyelong itam. Lan pah itam nyemo men luvang buki' Kayo' Aya', kenan Belare' Ubong Do, men Bungan Malan kah alang nyelong itam kelunan halem luvang Kayo' tih. Petumun pah Bungan Malan masi ngering dahun Jok Apui, iha' pah Bungan pekatok alan alang tuto men Jok Apui. Lim-lim ikam kelunan bangu hinang bulu te' bukong, nutih kah adat tam kelunan nih, memang te' dang bukong adat tam jan na' sang pelesu tua, alem nutih te' kah dang alang em haman, te' kah dang alang haman.

[ADAT BUNGAN SAYU MEN UH ADAT DIPUI]

Nun itam en pekenap men itam hipun Adat Dipui men aring de, uh kuri nah rugi tam kelunan te' hadui tam lek tua. Uh kuri nah tekulah tam tei na hadui tam. Uh kuri nah dara do adat tam atang pulu do. Uh kuri nah petingan tam tei kakah, leka' men uma, kuri do su tam tei nekulah, uli huma. Uh kuri la'ei tam na uma en tam nasa' tavit nyeho' ji'ek. Anih nah dang tam ngioh Adat Bungan nih, itam na hadui tam, jinun alang bet tua. Nutih pah itam tei kakah, jan nekulah, itam pejoh tua ano tam tei havan tam tei.

1. Adat Dipui, api nyeho' luma', men do api hisit atang uh lo' tela'u 14 do, nepang kuman ket tahuh.

2. Adat Bungan, mitang luma', 3 do tepang hakei lebo uma, alang tepang ket tahuh 2 do tua.

3. Adat Dipui, nugal men lavu atang do daput to', 6 do nepang kuman ket tahuh, tepang hakei lebo uma atang uh leva ke-8 do haman lebo.

4. Adat Bungan, men akei beni atang do lavu panyin, 3 do nepang ket tahuh, ke-4 do hakei haman me'un uma.

5. Adat Dipui, lemali metok bilit kuman parei maring, nepang jan kuman ket tahuh hamin 8 do. Daha' alang mukeh hawa' haman kuman ket tahuh, tepang hakei atang 10 do.

6. Adat Bungan, sang kuman parei maring, men do meju teloh atang 2 do tepang jan kuman ket tahuh, ke-3 do haman kuman ket tahuh, ke-4 do haman nah hakei me'un uma.

7. Adat Dipui, uh luno pare, nebuko' 2 do nepang, jan haman kuman ket tahuh, tepang hakei jan haman me'un uma atang 7 do, ureh hakei haman me'un uma.

8. Adat Bungan, jinun tebuco'.

9. Adat Dipui, lemedoh chukup duman, en itong men daha' alang maren dayong atang panyin uh lim dayong lemedoh, atang mebet dang bulu, iha' uma aru atang 2 bulan do lemedoh.

10. Adat Bungan, ji do tua ji iong uma lemedoh, jinun tepang, alang ket en tepang jan haman apuh ket nye'et tua kah, tepang ji do anan tua, jako', parei ji do tua.

11. Adat Dipui, ngayo, men tehari mitang kehong atang 10 do tepang lake'.

12. Adat Bungan, ngayo, men mitang kehong, ji do nepang higem luh, jan higem parei te' alem uma, jan haman higem jako' te alem uma ji do tua.

13. Adat Dipui, dayong melah lemavei balun hamin, nevak uting atang 10 do nepang ket nun nah. Iha' dayong tua jan lemavei balun, nevak hanyap, 4 do tepang.

14. Adat Bungan, dayong melah nevak uting, nevak hanyap, ji do ngadat tua jan haman higem luh, jan haman higem ket nye'et, jan haman higem jako', jan haman higem parei ji do tua.

15. Adat Dipui, na aran anak, atang 10 do nepang hakei jan haman mutam hamin, dahin kelunan alang nganak pugem hamin jan haman musang hawa'.

16. Adat Bungan, na aran anak, 2 do hakei jan haman mutam hamin, alang jan haman en higem ket nye'et, luh, jako', parei do na aran tua.

17. Adat Dipui, kelunan pehawa' maring, ji duman tepang ket nun nah tepang.

18. Adat Bungan, kelunan pehawa' maring, ji do tua tepang do pepelah tua, jan haman higem luh, higem ket nye'et, parei, jako'.

19. Adat Dipui, kelunan matei, tepang lumuh no' dang ngayo mebet lumuh, ureh haman nuva', lematei payo, nyipa', buang, hem, bilun, busan, pelaring, hunor, kavok. Iha' ji duman kah jan ngayo, nunan kah tepang.

20. Adat Bungan, kelunan matei, jinun tepang, haman lim-lim en kani, lumuh pah jan haman dara, dang dara 2 bulan tua.

21. Adat Dipui, kelunan ilo kayo' harok ha alem tu'an, kayo' papil, jan haman; kayo' pasat da'an, jan haman; kayo' ngeba' baya', jan haman' kayo' belasak, jan haman; kayo' en punang dua', jan haman; kayo' bi'ang dua', jan haman; kayo' kelawil akah, jan haman.

22. Tei ilo kayo' harok, iha' te' nyeho' ji'ek, jan jadi tei atang kayo', nekulah. Iha' dua', telo' do kah nyeho' ji'ek, 3 do nah nekulah tua, jan jadi nevang kayo' atang ji bulan nih pah pedong.

23. Adat Bungan Malan, kelunan ilo kayo' harok alem tu'an, kayo' papil, haman en na; kayo' pasat da'an, haman en na; kayo' ngeba' baya', haman en na; kayo' belasak, haman en na;

kayo' en punang dua', haman en na; kayo' bi'ang dua' ha , haman en na; kayo' kelawil akah, haman en na.

24. Tei ilo kayo' harok, te' nyeho' duan, en api, en kani but ta', na harok nah de.

25. Adat Dipui, kelunan tei ilo tana luma', iha' nyeho' sayu, ureh jadi tei. Iha' nyeho' ji'ek, nekulah. Uh en nyadui pah luma', iha' te nyipa' belahabong, nyeho' alang ji'ek, en lek pah luma' anan.

26. Adat Bungan Malan, kelunan tei ilo luma', iha' te' nyeho' habong ita' tei nyadui nan, en api, en kani, but ta' nyadui anan.

27. Adat Dipui, kelunan te ilo hapo ha alem tu'an, iha' te' nyeho' ji'ek, nekulah, iha' nyeho' sayu, ureh tei. Uh pah mitang hapo, en ngepah, en geri uli, jan pah uh su men avan ta' mitang hapo nah, iha' te' dahun nyeho' duan, en lek lava' tua hapo anan de, nutih lim kah wei.

28. Adat Bungan Malan, kelunan tei ilo hapo, ilo wei, iha' te' tela'u kah, en ta' api, en kani, nutih lim kah nyeho' alang ha beh en lematei, en kani tua.

29. Adat Dipui, kelunan tei na lepo' luma', iha' te' nyeho' duan, en lek lepo' anan, en nasa', en udei ha tana ji ngua'.

30. Adat Bungan Malan, kelunan na lepo', iha te' nyeho' duan, jan peduli, haman tua.

31. Adat Dipui, kelunan tei ilo tana ngavan na uma, iha' tana anan sayu pah, iha' nyeho' ji'ek, jan jadi. Iha' nyeho' sayu, ureh jadi na uma tinan.

32. Adat Bungan Malan, kelunan tei ilo tana ngavan na uma, iha' te nyeho', en api, en kani.

33. Adat Dipui, kelunan uh negerang uma, uh tok kepang pah, iha' te' nyeho' duan, en nasa' tua uma anan. Uh pah uma, tei nah bulak tei pala uma maring anan de, iha' te' nyeho' duan, nekulah uli tua, jan jadi tei bulak, uma maring anan en nasa' tua. Iha' ita' uh lebo me'un uma do anan atang 4 do, iha' te' dahun nyeho' duan alem 4 do anan, dara haman te' uma anan ji duman tua, lebo duman bulak ngua'.

34. Adat Bungan Malan, kelunan tei ilo tana ngavan na uma, negerang uma, leka' bulak atang uma maring. Iha' te' nyeho' duan, en api, en kani, iha' te' habong tela'u, en nimak, en but ha ujong uma maring tih.

35. Adat Dipui, kelunan tei piwei, tei kerja tumo', tei kerja wei, tei san ngaso' uh pedo nyeho' alang kahum, uh sukup en pedo, iha' te' ji nyeho' alang ji'ek, nekulah uli tua, jan dang tei la'an.

36. Adat Bungan Malan, kelunan tei piwei, tei san ngaso', tei kerja tumo', tei kerja wei, iha' te' nyeho', en kani tua nyeho' anan.

37. Adat Dipui, kelunan tei san luma', tei, nekulah, tei, nekulah, segut atang 2 do, 3 do, 4 do nekulah, no' dang nyeho' sayu, ureh nah jadi nesol luma' san.

38. Adat Bungan Malan, kelunan tei luma' san, leka' men uma, iha' te' nyeho' habong ita', en api, en kani but ta' ha luma' tih.

39. Adat Dipui, kelunan na luma' pelawat hungei, jan haman, na luma' telipah hungei, jan haman, na luma' keju'o, jan haman, na luma' sektip, jan haman, kelunan matei.

40. Adat Bungan Malan, kelunan na luma' pelawat hungei, haman, na luma' telipah hungei haman, na luma' keju'o haman, na luma' sektip haman. Kelunan sayu, jinun uki avan ji'ek, sayu tua.

41. Adat Dipui, kelunan nugal, jan haman miun nungan luma' kelunan amin ji na'an. Iha' luma' ok uh ugan, nye'up pah uh ugan anan uli tua, jan haman tei nungan luma' ji la'an.

42. Adat Bungan Malan, kelunan nugal, tei nugal ji luma', iha' nye'up ugan luma' anan, en hulor pah luman kelunan ji na'an pah ngua', haman 2 luma', 3 luma' en nugal lim atang do levi, ureh uli huma.

43. Adat Dipui, kelunan alang dayong tei maten to', tibah dayong, ji leku kelam, inu una' alang pe'un leku, ji malat kemhing, ji talam hong, ji agong alang tibah, iha' jinun agong, linggit 30 linggit.

44. Adat Bungan Malan, dayong alang tei dayong ngema'ang nawi beluan daha' amin alang matei, ji malat kemhing, ji leku kelam, tibah 2 linggit.

45. Adat Dipui, kelunan melien masak, melien bavui, melien jam to', melien uting, melien parei pehangat, melien pusu pute' pehangat pusu, melien ket pata'. Ji la'ung inu una' pe'un leku, ji malat kemhing, ji talam hong dayong, agong tibah, selagei tibah, iha' jinun daven anan, iha' tibah linggit, 30 linggit.

46. Adat Bungan Malan, jinun melien bavui, hinang to', melien masak, uting, pusu pute' pehangat, parei pehangat, bahah nekalap. Meju teloh tua, jinun melien, iha' sang dayong, haman lim kah, tibah dayong 3 linggit, ji malat kemhing, ji leku kelam; uh nah.

47. Adat Dipui, dayong na pelah busong, aya' tibah: inu una' pe'un leku, talam hong dayong, malat kemhing, tibah agong, iha' tibah linggit, 30 linggit.

48. Adat Bungan Malan, dayong na pelah busong, ji malat kemhing, ji leku kelam, 4 linggit tibah.

49. Adat Dipui, dayong na pelah tutong, tibah agong, iha' jinun agong, 40 linggit, ji talam hong dayong, ji inu una' pe'un leku, ji malat kemhing.

50. Adat Bungan Malan, dayong na pelah tutong, tibah 5 linggit, ji malat kemhing, ji leku kelam.

51. Adat Dipui, dayong kelunan buling, tibah ji agong, ji malat kemhing, ji la'ung inu una' pe'un leku, ji talam hong dayong, iha' jinun agong tibah, linggit 50 tibah; buling dahin belanen, piah.

52. Adat Bungan Malan, dayong kelunan buling, tibah 30 linggit, ji talam hong, ji malat kemhing, ji inu una' pe'un leku, buling, dahin belanen.

ADAT BUNGAN ALEM JI DUMAN [DAHIN ADAT ALANG JA']

1. Mitang luma', melo' ji do, meju teloh, ji uting.
2. Nugal, melo' ji do, meju teloh, ji uting.
3. Uh ugan, melo' ji do, meju teloh, ji hnyap.
4. Iha' parei matei, melo' ji do, meju teloh, ji hnyap melah parei akei leva.
5. Iha' jinun avan anan, matei loh kah parei, melo' ji do, meju teloh, ji uting.
6. Iha' te' kelunan nganak men tehari hadui atang parei sak, melo' ji do mawang alan behi hasam kanak. Kelunan alang nganak anan alang ma'ih teloh, ma'ih hnyap geren ngaping, teloh anan en petapo' ha alan luma'.
7. Musit parei, melo' ji do, meju teloh nemei wang parei; ji hnyap.
8. Sak nah parei, sang kuman parei maring, melo' ji do, meju teloh, ji uting.
9. Uh nah luno, melo' ji do lemedoh meju teloh, nevak uting.

Anih nah alang na'an Adat Bungan te' alem ji duman alang jan haman jan en na, avin alang atek na'an putong aran adat te' alem duman. Barang adat alang habih men uh anih kenap tam pedang itam tua. Haman jinun kah itam na, jan jadi nun. Dayong te' alem amin tam kenap tam pedang itam, sang dayong te' alem luvang amin tam, jan pah itam dayong, jan jadi nun anih.

10. Nutih pah kayo, iha' itam ikem ngayo uh lemedoh, kenap tam tua, jan tam ikem ngayo, jan jadi nun.

11. Nutih pah te' nyupin kelunan te' alem iong uma tam ikem sang nyua urip tam, melo' tam ji do meju teloh, metei tapo', ma'ih uting. Iha' jinun uting, hamam lim kah hnyap en ta' tevak ngavan ta' akei urip sayu te' sepun tam Bungan Malan Pesilong Luan tih.

12. Nutih pah te' dengah bengen kenap tam sang jaga', itam melo' ji do meju teloh bara dahin Bungan Malan Pesilong Luan muga penyakit asen nei atang, iha' itam em kaseh pah, jan jadi nun pah.

13. Kelunan pelemala', ngaping ji iong uma, melo' lim ji do anan. Fasal adat pelah ikut undang perintah, fasal adat tam ngaping uma, ngaping daleh ikut Adat Bungan.

14. Nutih pah kayo' belawing, pakei kenap tam ikem na, haman, itam jan ikam na, jan pah jadi nun na'. Barang kah kayo' belawing nih, iha' kah alang atek adat mahan te' alem Adat Bungan nih, avin kayo' belawing nih kah alang tuken urip tam kelunan sayu te' alem uma, nutih pah te' parei pah sayu, tinak katan, aso' lakin, kelunan katan, urip ta' kelunan tagang te' alem uma.

